

MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ SOUD VE SVĚTLE REVIZNÍ KONFERENCE A NOVĚ DEFINOVANÝ ZLOČIN AGRESE

JAN LHOTSKÝ

Faculty of Law, Masaryk University, Czech Republic

Abstract in original language

Příspěvek se zabývá mezinárodním trestním právem jakožto právní oblastí, ve které se jednotlivec stává subjektem mezinárodního práva veřejného. V úvodní části je projednána základní charakteristika Mezinárodního trestního soudu. Samotným obsahem článku je pak právní analýza revizní konference Římského statutu, jež proběhla na jaře 2010 a definovala pro účely jurisdikce soudu mimo jiné především zločin agrese. Příspěvek analyzuje samotnou definici nově přijatého zločinu, projednává pozitivní a negativní reakce na jeho přijetí a hodnotí přínos revizní konference pro mezinárodní trestní spravedlnost.

Key words in original language

Mezinárodní trestní právo; zločiny podle mezinárodního práva; Mezinárodní trestní soud; Římský statut; revizní konference; genocida; zločiny proti lidskosti; válečné zločiny; zločin agrese; Rada bezpečnosti OSN.

Abstract

The contribution deals with the international criminal law as a branch of law, where an individual becomes a subject of the public international law. In the first part the fundamental characteristics of the International Criminal Court are discussed. The essential content of the article is then the legal analysis of the Review Conference of the Rome Statute that took place in spring 2010 and defined for the purposes of the jurisdiction of the court i. a. the Crime of Aggression. The contribution analyses the definition of this newly accepted crime itself, discusses the positive and negative responses to its reception and evaluates the contribution of the Review Conference to the international criminal justice.

Key words

International criminal law; crimes under international law; International Criminal Court; Rome Statute; Review Conference; genocide; crimes against humanity; war crimes; crime of aggression; UN Security Council.

1. VZNIK A CHARAKTERISTIKA MEZINÁRODNÍHO TRESTNÍHO SOUDU

Vznik stálé soudní instituce zabývající se trestáním zločinů podle mezinárodního práva je třeba vnímat v jeho historickém kontextu. Po skončení 2. světové války se politické a právní vztahy mezi jednotlivými

státy vyvíjely v naději, že spáchané hromadné zločiny byly určitým excesem a mezinárodní společenství doufalo, že se již nebude nic podobného opakovat. Realita byla ovšem bohužel jiná. V průběhu druhé poloviny 20. století došlo opakovaně na různých místech světa ke zločinům obdobným či jiným, ne však méně vážným.

V některých případech mezinárodní společenství zareagovalo tím, že byly vytvořeny tzv. *ad hoc* mezinárodní trestní tribunály, jako je například Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) nebo Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (ICTR). Tyto speciální soudy ovšem byly zřizovány pouze pro ty nejkrvavější případy. Ustavování těchto trestních tribunálů pro určitý konkrétní případ má ale své kritiky a mezi jejich argumenty patří především zpětné vytváření těchto institucí, určitý prvek vnucení a často také nedostatek politické vůle k jejich vytvoření.

Na základě zkušeností s trestáním zločinů podle mezinárodního práva dospělo tedy mezinárodní společenství k názoru, že je třeba vytvořit stálý Mezinárodní trestní soud s předem jasně definovanou jurisdikcí, jež bude mít svůj právní základ v otevřené multilaterální mezinárodní smlouvě, ke které budou moci jednotlivé státy na základě dobrovolnosti přistupovat. Mezinárodní smlouva, kterou byl vytvořen Mezinárodní trestní soud, je nazývána Římským statutem a byla podepsána v roce 1998. Potřebný počet ratifikací pak získala v roce 2002, kdy tedy vstoupil Římský statut Mezinárodního trestního soudu v platnost.

Na tomto místě je vhodné stručně charakterizovat jurisdikci Soudu. Co se týče věcné působnosti, je nadán jurisdikcí nad následujícími zločiny: genocida, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny. Samotný text Římského statutu¹ schválený v roce 1998 pak předpokládá, že má být do jeho jurisdikce zahrnut také zločin agrese, a to na revizní konferenci konané sedm let po vstupu této mezinárodní smlouvy v platnost.

Co se týče osobní jurisdikce, vztahuje se Soud na všechny fyzické osoby, které v době spáchaní trestného činu dovršily věk osmnácti let. Časově se vztahuje pouze na zločiny, které byly spáchány po 1. 7. 2002, kdy začal platit Římský statut, a velmi podstatná je rovněž územní jurisdikce Soudu. Lze totiž soudit osobu, pokud je ta občanem smluvního státu Římského statutu, ale také může soudit osobu, která zločin spáchala na území smluvního státu, přestože je občanem státu, který smluvní stranou Římského statutu není. Toto je právě nejpodstatnější důvod, proč se k Soudu od počátku stavěly negativně Spojené státy americké, a to především z důvodu obavy, že by mohl být Soud zneužíván proti jejím jednotkám rozmístěným v zahraničí.

¹ *Římský statut Mezinárodního trestního soudu* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.cervenkykriz.eu/cz/mezinarsoud/Rimsky_statut_ofic.pdf.

Rovněž je třeba zmínit i tzv. spouštěcí mechanismus, tedy možné způsoby, jakými může Soud začít stíhat relevantní zločiny. K dispozici jsou tři způsoby zahájení řízení. Smluvní strana, čili stát, může podat žalobci oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán relevantní zločin, žalobce může zahájit vyšetřování z vlastní iniciativy a oznámení může podat žalobci také Rada bezpečnosti OSN.

Na tomto místě je třeba zdůraznit rozdíl mezi prvními dvěma a třetím jmenovaným způsobem. Zatímco zahájení stíhání z podnětu smluvní strany nebo žalobce se v souladu s principy teritoriality a aktivní personalitě může vztahovat pouze na zločiny spáchané na území smluvního státu nebo na občany smluvního státu, v případě zahájení vyšetřování z podnětu Rady bezpečnosti rezolucí přijatou podle kapitoly VII Charty OSN jurisdikce Soudu pouze na území nebo občany smluvních států vázna není.

V neposlední řadě je pak nutné zdůraznit, že Soud funguje na základě principu komplementarity, který udává, že zločiny spadající do jeho jurisdikce mají být primárně řešeny na vnitrostátní úrovni a až v případě, že tomu tak z určitého důvodu není, může se věci začít zabývat Mezinárodní trestní soud.

V současné době je smluvní stranou Římského statutu 112 států světa ze 192 členských států OSN. Česká republika se stala jako 110. stát smluvní stranou dne 1. října 2010 a po ní následovala Bangladéš, jež patří se svými více než 150 miliony obyvatel mezi deset nejlidnatějších států světa.² V pořadí 112. stranou Římského statutu se pak dne 1. 11. 2010 staly Seychely.³ Mezinárodní trestní soud v současné době vyšetřuje pět situací, a to v Demokratické republice Kongo, Středoafričské republice, Ugandě, Súdánu a Keni. Tři situace oznámily samotné státy, jednu předala soudu Rada bezpečnosti OSN a v jednom případě bylo zahájeno vyšetřování žalobcem z vlastní iniciativy.

2. MEZINÁRODNÍ PRÁVO A HISTORICKÝ VÝVOJ ZLOČINU AGRESE

Před rozvojem mezinárodního práva válečných konfliktů a určitým vyčleněním mezinárodního trestního práva z klasického mezinárodního práva veřejného v průběhu dvacátého století neexistoval mezi státy zákaz použití síly. Tak jako v živočišné říši platil tedy i v mezinárodním měřítku

² KI-MOON, P. *Čas odpovědnosti* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1615>.

³ *ICC welcomes the Republic of Seychelles as a new State Party* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/BAA909C9-3E7B-4156-ACA0-B63225DC8E40.htm>.

tzv. přirozený výběr. Válka byla legálním prostředkem řešení mezinárodních sporů a daný stát musel v interakci s ostatními státy obstát.

2.1 PRVNÍ POLOVINA 20. STOLETÍ

V roce 1928 pak vznikl tzv. Briand-Kelloggův pakt pojmenovaný po ministrech zahraničí Francie a USA, jimiž byli Aristide Briand a Frank B. Kellogg, který představoval v mezinárodním právu první dokument zakazující válku. Konkrétně tato multilaterální mezinárodní smlouva prohlašovala s výjimkou sebeobrany válku za nelegální prostředek řešení mezinárodních sporů, avšak její význam snižuje fakt, že ustanovení smlouvy neobsahovala žádnou sankci, a chyběla jí tedy vynutitelnost.

Vzhledem k tomu, že byla zakázána válka, bylo třeba také upřesnit, jaká válka je zakázána, čili definovat agresi. V roce 1933 byla pak definice agrese vypracována na konferenci o odzbrojení svolané Společností národů. Tato byla převzata do dvoustranných smluv mezi Sovětským svazem a státy, které s ním sousedily, a po druhé světové válce byla aplikována mezinárodními vojenskými tribunály v Norimberku a Tokiu.⁴

Po druhé světové válce pak v roce 1945 vznikla na základě Charty Spojených národů jakožto otevřené mezinárodní smlouvy Organizace spojených národů. Charta dle svého článku 2 odstavce 3 udává: *Všichni členové řeší své mezinárodní spory pokojnými prostředky tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány.* V odstavci 4 pak následuje: *Všichni členové se vystříhají ve svých mezinárodních stycích hrozby silou nebo použití síly jak proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, tak jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů.* Stejně jako Briand-Kelloggův pakt tedy upravuje i Charta OSN způsob, jakým mohou státy řešit své mezinárodní spory. Ovšem s tím podstatným rozdílem, že zde již nechybí možnost vynucení.

V rámci kapitoly VII totiž Charta upravuje akce při ohrožení míru, porušení míru a činech útočných. V článku 39 pak stanoví: *Rada bezpečnosti určí, zda došlo k ohrožení míru, porušení míru nebo útočnému činu, a doporučí nebo rozhodne, jaká opatření budou učiněna podle článků 41 a 42, aby byl udržen nebo obnoven mezinárodní mír a bezpečnost.* Tedy na tomto základě má Rada bezpečnosti OSN v mezinárodním právu prakticky exkluzivní právo stanovení, zda v určitém konkrétním případě došlo k útočnému činu čili aktu agrese.

⁴ POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 431.

Dodnes jsou jediným případem, kdy byla úspěšně souzena individuální odpovědnost za zločin agrese, mezinárodní vojenské tribunály po II. světové válce, tedy tzv. Norimberský a Tokijský proces. V jejich rámci byly definovány tři skutkové podstaty – zločiny proti míru, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti. Tehdy byl zločin, který zjednodušeně znamená vojenské napadení cizího státu, nazýván zločinem proti míru. V současném názvosloví jej pak označujeme jako zločin agrese. Podle Dohody o stíhání a potrestání hlavních zločinců evropských zemí Osy neboli Londýnské charty zněla dle článku 6 písm. (a) tehdejší definice zločinu proti míru čili zločinu agrese následovně: *planning, preparation, initiation or waging of a war of aggression, or a war in violation of international treaties, agreements or assurances, or participation in a common plan or conspiracy for the accomplishment of any of the foregoing.*⁵

V tehdejší pojetí šlo tedy o plánování, přípravu, zahájení nebo vedení útočné války, dále pak války porušující mezinárodní smlouvy či dohody a také účast na společném plánu či tajné dohodě za účelem provedení některé ze zmíněných činností. Mezi zločiny spadající pod jurisdikci Norimberského tribunálu byl právě zločin proti míru prohlášen za „nejtěžší mezinárodní zločin“.⁶

2.2 DRUHÁ POLOVINA 20. STOLETÍ

V šedesátých letech dvacátého století se pak Valné shromáždění OSN k této problematice vrátilo a v roce 1974 schválilo novou definici agrese. Jakožto rezoluce Valného shromáždění OSN není sice tento akt právně závazný, ale mohl by získat potřebnou autoritu, především ze strany rozhodování Rady bezpečnosti OSN. Valné shromáždění konstatovalo, že určení, zda došlo k útočnému činu, náleží do pravomoci Rady bezpečnosti OSN, avšak doporučilo jí, aby při posuzování, zda došlo k agresi, přihlédla kromě samotných okolností daného případu také k této definici.

Definice agrese Valného shromáždění OSN je konstituována z několika článků, z nichž některé je vhodné si uvést.⁷ Článek 1 udává, že *za agresi je považováno použití ozbrojené síly státem nebo skupinou států proti svrchovanosti, územní nedotknutelnosti nebo politické nezávislosti jiného státu způsoby vypočtenými v této definici.* Kvalifikace agrese se mimo jiné posuzuje podle časově prvního použití ozbrojené síly. Podle článku 2 však

⁵ *Charter of the International Military Tribunal* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/nuremberg/NurembergIndictments.html>.

⁶ FERENCZ, B. B. *Ending Impunity for the Crime of Aggression* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.benferencz.org/index.php?id=4&article=1>.

⁷ Obsah rezoluce podle: POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 432-433.

může Rada bezpečnosti na základě posouzení konkrétních okolností i závažnosti dospět k názoru, že k agresi nedošlo.

Za akt agrese je podle definice považován kterýkoliv následující čin bez ohledu na případné vyhlášení války s tím, že se jedná o demonstrativní výčet:

- a. invaze nebo útok ozbrojených sil jednoho státu na území druhého státu;*
- b. vojenská okupace, byť i dočasná, která je důsledkem invaze nebo útoku ozbrojených sil;*
- c. jakékoliv připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly;*
- d. bombardování ozbrojenými silami jednoho státu území druhého státu;*
- e. použití jakýchkoli zbraní jednoho státu proti území druhého státu;*
- f. blokáda přístavů nebo pobřeží jednoho státu ozbrojenými silami druhého státu;*
- g. útok ozbrojených sil jednoho státu na pozemní, námořní nebo letecké síly druhého státu;*
- h. použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území druhého státu s jeho souhlasem v případě, že nedodržely podmínky pobytu nebo délky jejich přítomnosti;*
- i. jednání státu, který povolil druhému státu, aby použil jeho území ke spáchání agresivního činu proti třetímu státu;*
- j. vyslání státem nebo jeho jménem ozbrojených skupin, band, nepravidelných ozbrojených sil nebo žoldnéřů, kteří používají sílu, proti jinému státu v takové míře, že se to rovná předchozím činům.*

Následující ustanovení doplňují danou definici. Agrese tedy může být shledána i na základě jiných činů. Nemůže být ospravedlněna žádnou politickou, hospodářskou, vojenskou nebo jinou úvahou a žádný územní zisk či jiné odpovídající výhody dosažené agresí nelze uznat za legální. Schválená definice se však nedotýká práva na svobodu, nezávislost a sebeurčení národů, které se nacházejí pod cizí nebo koloniální nadvládou.

Definice agrese schválená Valným shromážděním OSN je sice nezávazným právním dokumentem, ale poskytla Radě bezpečnosti při jejím politickém rozhodování určitou právní vodící nit a přispěla k vývoji mezinárodního práva v oblasti *ius ad bellum*.

Když na přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století skončila studená válka, dostalo se do centra pozornosti mezinárodního společenství několik lokálních konfliktů, z nichž jeden probíhal přímo v Evropě. Pro tyto případy byly ustaveny dva *ad hoc* mezinárodní trestní tribunály (ICTY, ICTR) a následně také tzv. smíšené trestní tribunály, ve kterých převládá buď mezinárodní, nebo národní prvek.

Vzhledem k tomu, že se v těchto případech většinou jednalo o vnitřní či lokální konflikty, jurisdikce těchto *ad hoc* tribunálů pokrývala zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a většinou také genocidu. Žádný z těchto tribunálů nezahrnoval zločin agrese, jednak z důvodu povahy těchto konfliktů a jednak v této době nebyla agrese ve smyslu individuální trestní odpovědnosti pachatele dostatečně vhodně definována, resp. nad zněním takové definice nevládl v mezinárodním společenství konsenzus.

To se projevilo v průběhu druhé poloviny devadesátých let, kdy byl v roce 1995 Valným shromážděním OSN ustaven Přípravný výbor, jehož úkolem bylo vytvořit všeobecně přijatelný návrh mezinárodní smlouvy zřizující Mezinárodní trestní soud. V průběhu jednání Přípravného výboru, ani na diplomatické konferenci v Římě v roce 1998 se pak delegace neshodly na vhodné definici a podmínkách výkonu jurisdikce soudu vůči zločinu agrese.

Římský statut Mezinárodního trestního soudu tak v článku 5 odstavci 1 vyjmenovává mezi zločiny spadající do jurisdikce soudu *genocidu, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny* a také *zločin agrese*. Odstavec 2 pak ale konkretizuje, že jurisdikci vůči zločinu agrese bude Soud vykovávat až poté, kdy bude přijato ustanovení definující tento zločin a také podmínky pro výkon jeho jurisdikce. Článek 123 pak stanovuje, že sedm let od vstupu Statutu v platnost bude generálním tajemníkem OSN svolána revizní konference za účelem projednání možných změn Statutu, čímž je míněna především možnost zahrnutí zločinu agrese do jurisdikce Soudu.

3. MOŽNOSTI DEFINICE NOVÝCH ZLOČINŮ V SITUACI MEZI ŘÍMEM A KAMPALOU

Na základě čl. 121 Statutu lze přijímat změny jednotlivých ustanovení Statutu, včetně skutkových podstat zločinů. Změna je přijata na Shromáždění dvoutřetinovou většinou hlasů smluvních stran, přičemž ale vstoupí v platnost pro všechny smluvní strany jeden rok poté, co sedm osmín z nich uloží ratifikační listiny či listiny o přijetí u generálního tajemníka OSN.

Změna skutkových podstat zločinů pak vstoupí v platnost pouze pro ty strany, které tuto změnu přijaly. Ve vztahu k smluvní straně, která tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci vůči zločinu, kterého se tato změna týká, pokud je spáchán státními občany této smluvní strany nebo na jejím území.

3.1 JEDNÁNÍ O DEFINICI ZLOČINU AGRESE A PODMÍNKÁCH VÝKONU JURISDIKCE

V této souvislosti je nejvýznamnějším právě úmysl zahrnout mezi skutkové podstaty zločin agrese. Shromážděním smluvních stran byla vytvořena Zvláštní pracovní skupina ke zločinu agrese (*Special Working Group on the Crime of Aggression*), jejímž účelem bylo v této záležitosti od roku 2002 nalézt konsenzus a předložit obecně přijatelný návrh v průběhu roku 2009. V tomto období byl učiněn patrný pokrok týkající se definice individuálního chování a definování aktu státu, zatímco názory na jurisdikci Soudu a jeho vztah k Radě bezpečnosti OSN byly velmi rozdílné. Jednalo se především o otázku, zda má být předpokladem uplatnění jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN o tom, že došlo k aktu agrese.⁸

V období jednání Zvláštní pracovní skupiny ke zločinu agrese začalo být zřejmé, že pokud se strany na definici dohodnou, bude pravomoc Soudu v této oblasti spíše omezená.⁹ Především pak bude záležet na tom, jak se smluvním stranám podaří v rámci této definice vyvážit roli Soudu a roli Rady bezpečnosti OSN.

Představme si příklad. Máme stát A a s ním sousedící stát B s menšinou národnosti státu A. Stát B začne plánovitě vyhlazovat vlastní občany národnosti A. Mimochodem má přátelské vztahy se státem C, který je stálým členem Rady bezpečnosti OSN. Stát C tedy v Radě bezpečnosti blokuje jakoukoliv intervenci ve státě B. Prezident státu A vydá rozkaz k vojenskému zásahu ve státě B na ochranu příslušníků národnosti A. Bude obžalován za zločin agrese?

Potom se ale nabízejí i jiné případy, jako byl zásah NATO v bývalé Jugoslávii, zásah proti mezinárodní terorismus podporujícímu Talibanu, nebo intervence USA v Iráku. A co tzv. preventivní či preemptivní sebeobrana, čili například útok Izraele v roce 1967 proti státům, které se ho zřetelně chystaly napadnout, a kterým začala Šestidenní válka?¹⁰ Nebo jiná situace, kdy jeden stát ze svého území ostřeluje stát druhý a ten se rozhodne proti němu zakročit?

⁸ POPENKOVÁ, M. *Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Právník, 2008, č. 5, s. 584 – 585.

⁹ GALDUNOVÁ, K. *Trestný čin agresie*. In Sborník z konference „Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. storočia“, Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2006, s. 104.

¹⁰ BOLTON, J. R. *Courting Danger. What's Wrong with the International Criminal Court*. The National Interest, 1998/1999, č. 54, s. 64.

Vytvoření jednotné definice agrese a podmínek jejího výkonu se ukázalo být mimořádně náročným úkolem, především s ohledem na specifika jednotlivých konfliktů, které by měly být posuzovány individuálně. Z tohoto důvodu lze usoudit, že určité zapojení Rady bezpečnosti OSN by bylo správné. Otázkou a předmětem mnoha diskuzí pak zůstává vhodná míra tohoto zapojení.

Obecně je možné si představit tři modely jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese. První, ve kterém by byla Rada bezpečnosti vedle smluvních států a žalobce pouze jednou ze stran, které by mohly Soudu ohlásit určitou situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin agrese, bez možnosti do případu následně jakkoliv zasáhnout. Toto je možnost s nejrestriktivnější pravomocí Rady bezpečnosti. Druhá, ve které by mohla Rada bezpečnosti v případě zahájení procesu svou rezolucí proces zrušit. V tomto případě by byla pravomoc Rady bezpečnosti již o něco širší, na druhou stranu ale nijak absolutní, jelikož se zrušením by museli souhlasit všichni její stálí členové.

Třetí možností by bylo, že by proces týkající se zločinu agrese mohl být zahájen pouze se svolením Rady bezpečnosti OSN, čímž by se Radě ponechalo současné exkluzivní právo určit, zda došlo v rámci mezinárodního společenství k útočnému činu. Jedná se tedy o možnost, kdy by byl případný výkon jurisdikce Soudu nad tímto zločinem omezen velmi významnou pravomocí Rady bezpečnosti, jelikož k zahájení jakéhokoliv procesu by bylo nutné, aby Rada vydala rezoluci a tudíž, aby všichni stálí členové se stíháním souhlasili. Zde je ale nutné podotknout, že v takovém případě by bylo, ne formálně, ale fakticky, z jurisdikce Soudu vyloučeno pět států, které jsou stálými členy Rady bezpečnosti OSN, jelikož pokud by bylo řízení zahájeno proti nim, mohli by využít svého práva veta.

Tolik však teoretické možnosti. Zvláštní pracovní skupina ke zločinu agrese samozřejmě pracovala také s mnoha kombinacemi a alternativami výše zmíněných variant s tím, že mnohé státy si přály, aby jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese byla ovlivňována ze strany Rady bezpečnosti OSN co možná nejméně.

3.2 MOŽNOST ZAHRNUTÍ DALŠÍCH ZLOČINŮ

Kromě zločinu agrese budou moci být v budoucnu mezi skutkové podstaty podle Statutu přidávány případně i další zločiny. Bylo by například vhodné zvážit, zda by neměla být na základě tragických historických zkušeností z nacistického Německa, Sovětského svazu, ale i frankistického Španělska a Chile sedmdesátých a osmdesátých let 20. století rozšířena skutková

podstata genocidy o trestné činy namířené proti určité politické skupině jako takové.¹¹

V souvislosti se současnou situací v Somálsku se dále rovněž nabízí úvaha, jak řešit situace hromadné kriminality na území spadající pod jurisdikci států, které nejsou schopny efektivně zajistit pořádek na svém území a v přilehlých vodách. Zde se pak koncentrují skupiny pirátů, jež nemohou být zatčeny, jelikož daný stát toho není schopen a nikdo jiný k tomu není oprávněn, protože by se jednalo o zasahování do suverenity cizího státu. Pokud by obdobné problémy přetrvávaly i v budoucnu, mohlo by být možným řešením rovněž definování takového zločinu a jeho zahrnutí do jurisdikce Soudu.

Mimo zločin agrese se pak do budoucna nabízí zahrnout do Statutu především zločin terorismu. Je však třeba říci, že v současné době v mezinárodním právu neexistuje žádná obecně přijatelná definice terorismu. Ten však může být Statutem postihnutelný již dnes, pokud určitý teroristický akt naplní definici některého ze současných zločinů upravených ve Statutu. Zločin genocidy vzhledem k rozdílným úmyslům by s nejvyšší pravděpodobností teroristický útok nenaplnil a rovněž jeho možná kvalifikace jako válečný zločin je omezená. Největší výhody postihu terorismu podle Statutu poskytuje jeho procesní stránka.¹²

Ze současných skutkových podstat by mohl teroristický akt nejspíše naplnit definici zločinu proti lidskosti. To ale pouze v případě, že splní generální podmínku tohoto zločinu. Musel by být totiž spáchán jako součást rozsáhlého nebo systematického útoku proti civilnímu obyvatelstvu při vědomí existence takového útoku.

Nemohlo by tedy jít o případy individuálního terorismu, ale pouze o nejzávažnější formy mezinárodního terorismu. Zdá se tedy, že takové případy jako útoky libyjských agentů proti civilním letadlům (*Lockerbie*) nebo teroristické útoky na USA z 11. září 2001 by mohly být podle Statutu kvalifikovány jako zločiny proti lidskosti.¹³

Pokud jde o možnosti postihu, je třeba říci, že stíhání osob zodpovědných za teroristické útoky před národními soudy vlastního státu se nezdá být ideální

¹¹ POTOČNÝ, M. *First World Permanent International Criminal Court for the 21st Century*. In Sborník z konference „Implementation of Human Rights and International Control Mechanism“, Praha: Vodňák, 1999, s. 102 – 103.

¹² ARNOLD, R. *The ICC as a New Instrument for Repressing Terrorism*. New York: Transnational Publisher, 2004, s. 202 – 344.

¹³ ŠTURMA, P. *Odpověď mezinárodního práva na hrozbu mezinárodního terorismu*. Právník, 2003, č. 2, s. 177 – 179.

s ohledem na to, že tyto osoby mnohdy mohly jednat v zájmu onoho státu. Objektivita řízení by tedy nebyla zaručena. Na druhou stranu stíhání ve státě, který se stal obětí teroristických útoků, není s ohledem na pochybnosti o procesech na americké vojenské základně *Guantanamo* rovněž nejvhodnější. Z těchto důvodů se tedy zdá případné zahrnutí zločinu terorismu do jurisdikce Statutu nebo jeho stíhání jako zločinu proti lidskosti jako relativně vhodné řešení.

4. REVIZNÍ KONFERENCE V KAMPALE

Jak již bylo řečeno, sám Římský statut ve svém článku 123 stanovuje, že sedm let po jeho vstupu v platnost bude generálním tajemníkem OSN svolána revizní konference Římského statutu za účelem projednání jeho změn. Statut vstoupil v platnost v roce 2002 a v roce 2009 pak byla svolána revizní konference, která se konala v ugandské Kampale ve dnech 31. května až 11. června 2010.¹⁴ Konference měla na pořadu jednání několik bodů, z nichž nejvýznamnějším byly návrhy Zvláštní pracovní skupiny ke zločinu agrese a možnost zahrnutí tohoto zločinu do jurisdikce soudu. Je však vhodné říci, že na základě rozdílných názorů smluvních, ale i nesmluvních stran Římského statutu převládal v tomto smyslu před konáním konference spíše skepticismus.

Na konferenci se do Kampaly tedy sjelo přibližně 4 600 lidí z řad delegací smluvních stran, pozorovatelských států, mezinárodních organizací či nevládních organizací s tím, že první týden (31. 5. – 4. 6.) byl věnován bilancování a až druhý týden (7. – 11. 6.) pak samotnému vyjednávání o návrzích změn Římského statutu.¹⁵

V rámci bilancování (tzv. *stocktaking*), kdy bylo hodnoceno uplynulých osm let fungování soudu, bylo mimo jiné vyjádřeno právo oběti na rovný a efektivní přístup ke spravedlnosti jakožto esenciální komponent justice. Rovněž bylo deklarováno, že primární odpovědnost za vedení vyšetřování a stíhání má stát, a tedy zdůrazněn princip komplementarity. Dále byly vyzvány státy, jež jsou povinny se Soudem spolupracovat, aby tak do důsledků činily a také, aby byly ochotny přijímat případné odsouzené do vlastních detenčních zařízení. Byly tedy vydány tři usnesení (*Complementarity, The impact of the Rome Statute system on victims and affected communities, Strengthening the enforcement of sentences*).¹⁶

¹⁴ Web ICC: *Review Conference Invitation Letter* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/7D67278B-C8C2-4777-BBEE-28D0D7007341/0/ICCASPRReviewConference2010InvitationENG.pdf>.

¹⁵ BÍLKOVÁ, V. *Z Říma do Kampaly a kam dále?* Mezinárodní politika, 2010, č. 8, s. 37.

¹⁶ Web ICC: *Review Conference – Resolutions* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc->

Obsahem několika závěrečných příspěvků byl následně vztah míru a spravedlnosti a jejich vzájemné doplňování.¹⁷

Poté se přistoupilo k vyjednávání o návrzích změn Římského statutu, mezi nimiž největší pozornost odborné veřejnosti poutal právě návrh zahrnutí zločinu agrese do jurisdikce Soudu. V této souvislosti trefně poznamenal prof. Kevin Jon Heller¹⁸ z Melbourne Law School: „*Je bezpochyby pravdou, že válečné zločiny a zločiny proti lidskosti mají vyšší pravděpodobnost být páčány zejména v souvislosti s ilegální válkou. Prevencí ilegální války je možné vyhnout se těmto následným zločinům.*“ Tato myšlenka pak stojí v základu vnímání zločinu agrese za nejtěžší mezinárodní zločin vůbec.

Po skončení fáze bilancování fungování Mezinárodního trestního soudu tedy začalo projednávání několika návrhů na změnu či doplnění Římského statutu, mezi nimiž byla také definice zločinu agrese ve variantách a alternativách, které připravila Zvláštní pracovní skupina ke zločinu agrese. Přestože před revizní konferencí převládal ohledně úspěšného přijetí definice agrese spíše skepticismus, po několika dnech náročných vyjednávání byla navržená definice přijata konsenzem poslední jednací večer po půlnoci, tedy až 12. června 2010.¹⁹ Přijaté změny, nová definice agrese a kompromisní řešení výkonu jejích podmínek si zaslouží podrobnou analýzu, která je obsahem následujících kapitol.

5. PŘIJATÉ ZMĚNY ŘÍMSKÉHO STATUTU

V rámci revizní konference byly projednány návrhy různých změn Statutu, z nichž některé byly úspěšně schváleny, jiné nikoliv. Významem největší změnou je schválení nové definice zločinu agrese, přestože se nejednalo o jedinou změnu, jež byla na revizní konferenci v ugandské Kampale přijata.

5.1 NOVÁ DEFINICE ZLOČINU AGRESE

Definice zločinu agrese sestává z vloženého článku 8 bis, který definuje tento nový mezinárodní zločin. Samotné znění této definice, na němž

[cpi.int/Menu/ASP/ReviewConference/Resolutions+and+Declarations/Resolutions+and+Declarations.htm](http://www.cpi.int/Menu/ASP/ReviewConference/Resolutions+and+Declarations/Resolutions+and+Declarations.htm).

¹⁷ Web ICC: *Review Conference of the Rome Statute concludes in Kampala* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/CF95BB41-B15A-45DA-B8CF-33E873E73829.htm>.

¹⁸ HELLER, K. J. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*. *Opinio Juris* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression>.

¹⁹ MANSON, R. *Smoothing out the rough edges of the Kamapala Conference* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com>.

dlouhodobě pracovala Zvláštní pracovní skupina ke zločinu agrese, nepředstavovalo pro smluvní státy žádný podstatný předmět sporů. Tím bylo však určení podmínek pro výkon jurisdikce vůči zločinu agrese, jelikož se dotýká politicky citlivé role Rady bezpečnosti OSN. Samotná definice je obsažena v nově zvoleném článku 8 bis a podmínky výkonu jurisdikce jsou pak do Římského statutu vloženy prostřednictvím nových článků 15 bis a 15 ter. V souvislosti s jejich zněním je vhodné text podrobněji analyzovat.

RC/Res.6²⁰

The Crime of Aggression

The Review Conference,

...

Resolved to activate the Court's jurisdiction over the crime of aggression as early as possible,

- 1. Decides to adopt, in accordance with article 5, paragraph 2, of the Rome Statute of the International Criminal Court (hereinafter: "the Statute") the amendments to the Statute contained in annex I of the present resolution, which are subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5; and notes that any State Party may lodge a declaration referred to in article 15 bis prior to ratification or acceptance;*

...

Již zde je nutné zmínit bod 1 a v textu výše zvýrazněné ustanovení, podle kterého se revizní konference rozhodla přijmout dodatky obsažené v příloze I (znění definice zločinu agrese), které mají být předmětem ratifikace nebo akceptace a má vstoupit v platnost v souladu s čl. 121 odst. 5 Římského statutu.

Zde se nachází jedna možná nesrovnalost. Článek 121 odst. 4 Římského statutu stanovuje, že *s výjimkou ustanovení odstavce 5 vstupuje změna v platnost pro všechny smluvní strany jeden rok poté, co sedm osmin z nich uloží ratifikační listiny či listiny o přijetí u generálního tajemníka Organizace spojených národů*. Odstavec 5 pak udává, že *změna čl. 5, 6, 7 a 8 tohoto Statutu vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, jeden rok od uložení jejich listin o ratifikaci či přijetí. Ve vztahu k smluvní straně, jež tuto změnu nepřijala, nebude Soud vykonávat jurisdikci*

²⁰ Web ICC: *Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

vůči zločinu, kterého se tato změna týká, pokud je tento zločin spáchán státními občany této smluvní strany či na jejím území.

Je tedy otázkou, zda by se měla změna Římského statutu ve smyslu inkorporace zločinu agrese schvalovat podle čl. 121 odst. 5 nebo odst. 4. Na jednu stranu se jedná o skutkovou podstatu zločinu, a tedy spadá pod čl. 5, proto se zdá logické, aby tato změna platila pro smluvní strany, které tuto změnu přijmou. Na druhou stranu však obsahuje dodatek úpravu podmínek pro výkon jurisdikce vůči zločinu agrese, které jsou zahrnuty do nových článků 15 bis a 15 ter, a ty by tedy podle gramatického výkladu Římského statutu měly být smluvními stranami přijímány podle čl. 121 odst. 4, a následně nabýt platnosti po ratifikaci nebo přijetí změny sedmi osminami smluvních stran, s tím, že následně by tyto změny platily pro všechny smluvní strany. Toto rozdělení tedy vnáší to Římského statutu určitou nesrovnalost a výsledkem jsou otazníky nad tím, zda je možné, aby byly změny přijaty podle čl. 121 odst. 5 tak, jak to určuje dané usnesení.

Přijátá rezoluce pak maže čl. 5 odstavec 2 současného Římského statutu, který informuje o tom, že zločin agrese bude spadat pod jurisdikci Soudu až poté co bude přijátá patřičná definice a podmínky jejího výkonu. Samotná definice zločinu agrese je pak obsažena v novém článku 8 bis, jenž následuje po článku 8 upravujícím válečné zločiny.

Article 8 bis²¹

Crime of aggression

1. For the purpose of this Statute, “crime of aggression” means the planning, preparation, initiation or execution, by a person in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State, of an act of aggression which, by its character, gravity and scale, constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations.

První odstavec definuje agresi ve smyslu individuální trestní odpovědnosti za tento zločin. Částečně vychází z norimberské definice, je však Zvláštní pracovní skupinou k zločinu agrese doplněn tak, aby vyhovoval potřebám Soudu a smluvní strany s danou definicí souhlasily. Definice má tedy několik komponent, které je vhodné si blíže specifikovat:

- co se týče fáze dokonání zločinu, do jurisdikce Soudu spadá plánování, příprava, zahájení nebo vykonání aktu agrese

²¹ Taktéž viz. Web ICC: *Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

- tzv. *leadership clause*, čili pachatelem musí být osoba v pozici schopné efektivně vykonávat kontrolu nad politickou nebo vojenskou akcí státu nebo ji řídit
- akt agrese musí svojí povahou, závažností a rozsahem způsobit zjevné porušení Charty OSN

Ve smyslu zjištění individuální trestní odpovědnosti bude tedy Soud muset případný akt kvalifikovat podle daných kritérií. Co se týče tzv. *leadership clause*, je evidentní, že v případě relevantní vojenské akce by se do jurisdikce nad tímto zločinem mohla dostat především hlava státu, případně jiný vrcholný politik či vojenský představitel. Nutnost naplnění tří vlastností aktu agrese (povaha, závažnost a rozsah) pak konkretizují v příloze III této rezoluce tzv. *Understandings*. Otázkou zůstává, jak široce nebo naopak úzce lze v souvislosti s Chartou OSN chápat termín “zjevné porušení”.

2. *For the purpose of paragraph 1, “act of aggression” means the use of armed force by a State against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another State, or in any other manner inconsistent with the Charter of the United Nations. Any of the following acts, regardless of a declaration of war, shall, in accordance with United Nations General Assembly resolution 3314 (XXIX) of 14 December 1974, qualify as an act of aggression:*

- a. *The invasion or attack by the armed forces of a State of the territory of another State, or any military occupation, however temporary, resulting from such invasion or attack, or any annexation by the use of force of the territory of another State or part thereof;*
- b. *Bombardment by the armed forces of a State against the territory of another State or the use of any weapons by a State against the territory of another State;*
- c. *The blockade of the ports or coasts of a State by the armed forces of another State;*
- d. *An attack by the armed forces of a State on the land, sea or air forces, or marine and air fleets of another State;*
- e. *The use of armed forces of one State which are within the territory of another State with the agreement of the receiving State, in contravention of the conditions provided for in the agreement or any extension of their presence in such territory beyond the termination of the agreement;*

f. The action of a State in allowing its territory, which it has placed at the disposal of another State, to be used by that other State for perpetrating an act of aggression against a third State;

g. The sending by or on behalf of a State of armed bands, groups, irregulars or mercenaries, which carry out acts of armed force against another State of such gravity as to amount to the acts listed above, or its substantial involvement therein.

Následuje odstavec 2, který pro účely odstavce 2 definuje akt agrese, tedy ne ve smyslu individuální trestní odpovědnosti, nýbrž jako akt státu. Tato definice byla v zásadě převzata z rezoluce 3314 Valného shromáždění OSN z roku 1974. Za agresi se tedy považuje:

- použití ozbrojené síly státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu
- nebo jakýmkoliv jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN

Tím se definice nevztahuje pouze ke třem jmenovaným atributům státu, ale nechává určitý prostor pro kvalifikaci jiných případů jako zločinu agrese, pokud by tyto byly neslučitelné s Chartou OSN. Definice je následně opatřena demonstrativním výčtem aktů, které jsou nezávisle na formálním vyhlášení války v souladu se zmíněnou rezolucí Valného shromáždění OSN kvalifikovány jako akt agrese. Výčet je v zásadě převzat z původní rezoluce, teoreticky by však mohl být za agresi uznán i akt ve výčtu neuvedený.

Nejpodstatnějším důvodem, proč nebyl zločin agrese zařazen do jurisdikce Mezinárodního trestního soudu již na konferenci v Římě v roce 1998, byly neshody států na podmínkách výkonu jeho jurisdikce. V případě genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů může oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin agrese, podat Rada bezpečnosti, smluvní strana, a rovněž žalobce. V případě zločinu agrese byly však některé státy toho názoru, že by se mělo umožnit zahájení vyšetřování pouze, pokud by situaci oznámila Rada Bezpečnosti OSN.²² To by ale vedlo v politizaci výkonu jurisdikce nad tímto zločinem, jednoduše proto, že by se k Soudu mohly dostat pouze ty případy, na nichž se shodnou všichni stálí členové Rady bezpečnosti.

Pro nezávislost výkonu jurisdikce vůči zločinu agrese lze tedy hodnotit pozitivně, že se nakonec státy na revizní konferenci shodly, že všechny tři typy tzv. spouštěcího mechanismu zůstanou zanechány i pro zločin agrese.

²² TRAHAN, J. *The New Agreement on the Definition of the Crime of Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://blogs.ubc.ca/ligi/files/2010/06/aggression-Kampala-op-ed.trahan.pdf>.

Je však třeba zmínit, že úprava spouštěcího mechanismu zločinu agrese je odlišná od ostatních tří zločinů. Za současný článek 15 upravující žalobce byl vložen článek 15 bis stanovující podmínky výkonu jurisdikce vůči zločinu agrese, pokud je podnět k vyšetřování dán smluvní stranou nebo žalobcem.

Article 15 bis²³

Exercise of jurisdiction over the crime of aggression

(State referral, proprio motu)

1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraphs (a) and (c), subject to the provisions of this article.

Podle tohoto ustanovení tedy Soud provádí jurisdikci vůči zločinu agrese podle čl. 13 odst. (a) a (c) na základě ustanovení nového článku 15 bis. Článek 13 Římského statutu upravuje tzv. spouštěcí mechanismus, kdy podle odst. (a) je smluvní stranou podáno žalobci oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán tento zločin, nebo podle čl. 13 odst. (c) zahájil vyšetřování takového zločinu žalobce. Na případné vyšetřování z podnětu Rady bezpečnosti OSN se tedy článek 15 bis nevztahuje.

2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.

Na základě odstavce tohoto článku ustanovení revizní konference bude možné, aby Soud vykonával jurisdikci vůči novému zločinu až jeden rok poté, co úpravu přijaté skutkové podstaty ratifikuje 30 států. Není tomu tedy zdaleka tak, že přijetím definice zločinu agrese na revizní konferenci byl tento zločin automaticky zahrnut do Římského statutu. Jurisdikce Soudu tedy o tento nový zločin zatím rozšířena nebyla.

3. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.

Druhou podmínkou výkonu jurisdikce Soudu vůči novému zločinu je, že po roce 2017 bude následovat nové hlasování Shromáždění smluvních stran, které musí tuto definici a podmínky jejího výkonu opětovně schválit, a to většinou nutnou pro přijetí změny Římského statutu. Tuto většinu definuje

²³ Web ICC: *Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

čl. 121 odst. 3 v případě, že nelze dosáhnout konsenzu, jako dvě třetiny smluvních stran. Fakticky to tedy znamená, že kromě první nutné podmínky ratifikace alespoň třiceti smluvních stran je opravdové rozhodnutí o tom, zda bude moci Soud vykonávat jurisdikci vůči nově definovanému zločinu agrese, odsunuto o minimálně šest a půl roku na dobu po 1. lednu 2017.

4. The Court may, in accordance with article 12, exercise jurisdiction over a crime of aggression, arising from an act of aggression committed by a State Party, unless that State Party has previously declared that it does not accept such jurisdiction by lodging a declaration with the Registrar. The withdrawal of such a declaration may be effected at any time and shall be considered by the State Party within three years.

Článek 12 odst. 2 Římského statutu udává, že v případě zahájení vyšetřování z podnětu smluvní strany nebo žalobce může Soud vykonávat jurisdikci vůči danému zločinu, pokud stát, na jehož území ke zločinu došlo, nebo stát, jehož občanem je obviněná osoba, je stranou Římského statutu. V souladu s ním pak má Soud vykonávat jurisdikci vůči zločinu agrese, který vyvstává z aktu agrese spáchaného smluvní stranou. Je zde tedy zřetelné, že agresorem musí být smluvní strana Římského statutu, jinak Soud pravomoc nad vyšetřováním tohoto zločinu nemá. Jurisdikce Soudu týkající se zločinu agrese je pak ještě oslabena možností, že smluvní strana může podat u tajemníka oficiální prohlášení o neakceptaci jurisdikce Soudu nad tímto zločinem, čímž se z jurisdikce vůči zločinu agrese vyváže (tzv. *opt-out*). Takovou deklaraci pak může stát samozřejmě kdykoliv odvolat.

Navíc je otázkou, jak by se v takovém případě hodnotila situace, by k aktu agrese došlo na území smluvní strany a agresorem by byla smluvní strana, která se *opt-outovala*. Tedy zda by to bylo hodnoceno podle čl. 12 odst. 2 Římského statutu, na který čl. 15 bis odst. 4 odkazuje, a tedy situace by spadala pod jurisdikci Soudu z titulu teritoriální jurisdikce napadeného státu, nebo by se *opt-outovaný* stát hodnotil přímo podle čl. 15 bis odst. 5, jenž říká, že jurisdikce Soudu se na akt agrese ze strany smluvní strany vztahuje, ledaže by se *opt-outovala*. Je zde tedy určitý protimluv v rámci jednoho odstavce. Odborná debata následující po revizní konferenci se však kloní k názoru, že daný případ do jurisdikce Soudu nespadá.²⁴ Kdyby pak byla agresorem smluvní strana, která změnu vůbec nepřijala a tedy se ani se neopt-outovala, vztahoval by se na takový případ současný čl. 121 odst. 5

²⁴ HELLER, K. J. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*. *Opinio Juris* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression>.

Rovněž pak: GORDON, G. *On the Review Conference and Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/15/greg-gordon-on-the-review-conference-and-aggression>.

věta druhá a Soud by vůči uvedenému případu jurisdikcí nadán nebyl. Postavení opt-outované smluvní strany a smluvní strany, jež změnu nepřijala, bude pak jistě předmětem odborných debat následujících po konferenci.

5. In respect of a State that is not a party to this Statute, the Court shall not exercise its jurisdiction over the crime of aggression when committed by that State's nationals or on its territory.

Ve vztahu ke státu, který není stranou Římského statutu, Soud nebude nadán pravomocí výkonu jurisdikce vůči zločinu agrese, pokud bude spáchán občany tohoto státu nebo na jeho území. Toto ustanovení představuje velmi významné omezení výkonu jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese oproti původním třem zločinům (genocida, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny). V jejich případě totiž v souladu s čl. 12 odst. 2 Statutu pokud je spáchán zločin občanem nesmluvní strany na území smluvní strany, se bude Soud moci případem zabývat, a to z titulu teritoriální jurisdikce. V případě zločinu agrese však na základě čl. 15 bis odst. 5 pokud je spáchán zločin občanem nesmluvní strany, čili aktem agrese státu, proti státu, který je smluvní stranou Římského statutu, Soud se případem zabývat nemůže. Toto ustanovení tedy vnáší výraznou asymetrii mezi první tři jmenované zločiny a nově přijatý zločin agrese.

6. Where the Prosecutor concludes that there is a reasonable basis to proceed with an investigation in respect of a crime of aggression, he or she shall first ascertain whether the Security Council has made a determination of an act of aggression committed by the State concerned. The Prosecutor shall notify the Secretary-General of the United Nations of the situation before the Court, including any relevant information and documents.

7. Where the Security Council has made such a determination, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression.

V případě, že žalobce buď z podnětu smluvní strany, nebo z vlastní iniciativy usoudí, že existují dostatečné důvody pro zahájení vyšetřování zločinu agrese, musí nejprve zjistit, zda Rada bezpečnosti provedla určení aktu agrese ze strany dotyčného státu. Zároveň musí žalobce o situaci informovat generálního tajemníka OSN včetně relevantních informací. V případě, že Rada bezpečnosti takové určení provedla, žalobce může přikročit k samotnému vyšetřování zločinu agrese.

Tato ustanovení vnáší do jurisdikce Soudu určité politikum a lze je tedy vnímat z pohledu nezávislosti Soudu a rovného přístupu ke všem relevantním zločinům negativně. Na druhou stranu již od roku 1945 má v mezinárodním právu exkluzivní právo určit akt agrese Rada bezpečnosti OSN a ve světle vývoje od Římské konference nebylo možné očekávat, že

se situace od základu změnil. Výsledný kompromis je v tomto smyslu optimističtější než bylo ještě krátce před revizní konferencí v Kampale možné reálně očekávat.

8. Where no such determination is made within six months after the date of notification, the Prosecutor may proceed with the investigation in respect of a crime of aggression, provided that the Pre-Trial Division has authorized the commencement of the investigation in respect of a crime of aggression in accordance with the procedure contained in article 15, and the Security Council has not decided otherwise in accordance with article 16.

V případě, že během šesti měsíců od oznámení není ze strany Rady bezpečnosti provedeno určení aktu agrese, může žalobce pokračovat ve vyšetřování zločinu agrese za předpokladu, že Přípravný úsek Soudu schválil zahájení vyšetřování zločinu agrese a Rada bezpečnosti nevyužila možnosti čl. 16 Římského statutu.

Toto ustanovení je z pohledu nezávislosti Soudu právě oním optimistickým vyústěním revizní konference. Pokud určení neprovede Rada bezpečnosti OSN, řízení může pokračovat u Soudu nezávisle na jakékoliv vnější moci, pokud většina ze šesti soudců Přípravného úseku k tomuto svolí. Radě bezpečnosti tak zůstává k případnému pozastavení vyšetřování Soudu pouze čl. 16 Římského statutu, který byl obsahem již původního textu. Na základě něho může Rada bezpečnosti prostřednictvím rezoluce přijaté podle kapitoly VII Charty OSN přerušit vyšetřování nebo stíhání na následujících 12 měsících s tím, že opatření může být za stejných podmínek obnoveno.

9. A determination of an act of aggression by an organ outside the Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.

10. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.

Poslední dva odstavce čl. 15 bis pak mají spíše vysvětlující charakter. První stanovuje, že určením aktu agrese orgánem, jenž se nachází mimo Soud – čili má se na mysli Rada bezpečnosti OSN – nebudou ovlivněny vlastní závěry Soudu. Druhý pak udává, že článek 15 bis neovlivňuje jurisdikci nad ostatními zločiny jmenovanými v čl. 5 Statutu, čili vztahuje se pouze na zločin agrese.

Na rozdíl od skutkových podstat genocidy, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů je zločin agrese tedy nadán relativně složitými podmínkami výkonu jurisdikce Soudu vůči tomuto zločinu. Výše je analyzován čl. 15 bis, který se zabývá podmínkami v případě vyšetřování z podnětu smluvní strany nebo žalobce. Za něj je pak na základě usnesení

revizní konference vložen čl. 15 ter, jenž stanovuje podmínky jurisdikce Soudu, pokud byl dán podnět k vyšetřování Radou bezpečnosti OSN.

Article 15 ter²⁵

Exercise of jurisdiction over the crime of aggression

(Security Council referral)

- 1. The Court may exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with article 13, paragraph (b), subject to the provisions of this article.*
- 2. The Court may exercise jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties.*
- 3. The Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression in accordance with this article, subject to a decision to be taken after 1 January 2017 by the same majority of States Parties as is required for the adoption of an amendment to the Statute.*
- 4. A determination of an act of aggression by an organ outside the Court shall be without prejudice to the Court's own findings under this Statute.*
- 5. This article is without prejudice to the provisions relating to the exercise of jurisdiction with respect to other crimes referred to in article 5.*

Podle ustanovení odstavce 1 provádí Soud jurisdikci vůči zločinu agrese podle čl. 13 odst. (b) na základě ustanovení nového článku 15 ter. Jedná se tedy o případ, kdy oznámení o situaci nasvědčující tomu, že byl spáchán zločin agrese, podala žalobci Rada bezpečnosti v souladu s kapitolou VII Charty OSN. Tak jako v případě vyšetřování z podnětu smluvní strany nebo žalobce musí být pro výkon jurisdikce vůči nově definovanému zločinu agrese splněna podmínka, že změnu ratifikuje nebo přijme 30 států. Teprve rok poté může Soud jurisdikci vykonávat.

Zároveň může být jurisdikce vykonávána až poté, co po 1. lednu 2017 Shromáždění smluvních stran opětovně rozhodne o přijetí nejméně dvěma třetinami svých členů. Následuje vysvětlení, že určením aktu agrese orgánem, jenž se nachází mimo Soud, nebudou ovlivněny vlastní závěry

²⁵ Web ICC: *Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

Soudu a že článek 15 bis neovlivňuje jurisdikci nad ostatními zločiny jmenovanými v čl. 5 Statutu a vztahuje se tedy pouze zločin agrese.

Článek 15 ter tedy analogicky odpovídá článku 15 bis, je pouze o něco jednodušší, jelikož pokud k vyšetřování dojde z podnětu Rady bezpečnosti, má se za to, že je Rada toho názoru, že akt agrese byl spáchán. Není tedy již třeba upravovat proces určení aktu agrese z její strany, ani zahrnovat do rozhodování o zahájení vyšetřování Přípravný úsek soudu.

Na tomto místě je však nutné zdůraznit, že v případě čl. 15 bis je upraveno postavení států, které sice jsou smluvními stranami, ale z jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese se vyvážou (*opt-out*) a rovněž nesmluvních stran, čili států, na něž se nebude jurisdikce Soudu vztahovat, pokud bude akt agrese spáchán na jejich území nebo jejich občany. Toto není v případě čl. 15 ter upraveno, jelikož v případě podnětu k vyšetřování ze strany Rady bezpečnosti OSN lze pak v souladu s čl. 12 odst. 2 Statutu vyšetřovat stát bez ohledu na to, zda je či není smluvní stranou Římského statutu.

Dále je v souvislosti s novým zločinem upraven rovněž čl. 25 Statutu, jenž definuje individuální trestní odpovědnost pachatele. Zde je za odstavec 3 vložen nový odstavec 3 bis:

In respect of the crime of aggression, the provisions of this article shall apply only to persons in a position effectively to exercise control over or to direct the political or military action of a State.

Tím je inkorporována tzv. *leadership clause* či *leadership position*, která stanovuje, že pachatelem musí být osoba v pozici schopné efektivně vykonávat kontrolu nad politickou nebo vojenskou akcí státu nebo ji řídit. Tato vlastnost pak platí pouze pro skutkovou podstavu zločinu agrese.

Následují ještě dvě změny spíše legislativně-technického charakteru. První věta čl. 9 odst. 1 je nahrazena následující větou: *Elements of Crimes shall assist the Court in the interpretation and application of articles 6, 7, 8 and 8 bis.* Počáteční věta čl. 20 odst. 3 Statutu před dvojtečkou je pak nahrazena větou: *No person who has been tried by another court for conduct also proscribed under article 6, 7, 8 or 8 bis shall be tried by the Court with respect to the same conduct unless the proceedings in the other court: ...* Smyslem těchto dvou úprav tedy je pouhá oprava ustanovení, která odkazují na články týkající se skutkových podstat zločinů a tedy zahrnutí čl. 8 bis upravující zločin agrese do těchto ustanovení.

Příloha I usnesení o novém zločinu agrese obsahuje jeho znění, a tedy relevantní úpravy a doplnění původního textu Římského statutu, následuje příloha II, která obsahuje změny dokumentu Znaky skutkových podstat zločinů s ohledem na nově inkorporovaný zločin. Příloha III pak obsahuje tzv. *Understandings*, tedy určité vysvětlivky pro výklad přijatých ustanovení. Ty je vhodné blíže analyzovat.

Understandings regarding the amendments to the Rome Statute of the International Criminal Court on the Crime of Aggression²⁶

Referrals by the Security Council

- 1. It is understood that the Court may exercise jurisdiction on the basis of a Security Council referral in accordance with article 13, paragraph (b), of the Statute only with respect to crimes of aggression committed after a decision in accordance with article 15 ter, paragraph 3, is taken, and one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties, whichever is later.*
- 2. It is understood that the Court shall exercise jurisdiction over the crime of aggression on the basis of a Security Council referral in accordance with article 13, paragraph (b), of the Statute irrespective of whether the State concerned has accepted the Court's jurisdiction in this regard.*

Jurisdiction *ratione temporis*

- 3. It is understood that in case of article 13, paragraph (a) or (c), the Court may exercise its jurisdiction only with respect to crimes of aggression committed after a decision in accordance with article 15 bis, paragraph 3, is taken, and one year after the ratification or acceptance of the amendments by thirty States Parties, whichever is later.*

Podle bodu 1 a 3 se pro případ všech tří možností podnětu k zahájení vyšetřování (smluvní strana, žalobce, Rada bezpečnosti OSN) v případě zločinu agrese rozumí, že jurisdikci Soudu vůči zločinu agrese lze v souladu s čl. 15 bis odst. 2 a 3, a rovněž 15 ter odst. 2 a 3 vykonávat až po případném novém schválení počínaje rokem 2017 a rovněž nejdříve rok poté, co změnu ratifikuje 30 států. Podle těchto bodů se rozumí, že Soud nabude jurisdikci až po splnění té podmínky, která nastane později.

Bod 2 pak výslovně specifikuje v samotném Římském statutu ne zcela přehledně obsažené pravidlo týkající se územní jurisdikce Soudu ve vztahu k zahájení vyšetřování z podnětu Rady bezpečnosti. Poznámka tedy upřesňuje, že pokud je dán podnět k vyšetřování zločinu rezolucí Rady bezpečnosti podle kapitoly VII Charty OSN, Soud může rovněž v případě zločinu agrese vykonávat jurisdikci bez ohledu na to, zda daný stát je či není smluvní stranou Římského statutu.

Domestic jurisdiction over the crime of aggression

²⁶ Taktéž viz. Web ICC: *Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.

4. It is understood that the amendments that address the definition of the act of aggression and the crime of aggression do so for the purpose of this Statute only. The amendments shall, in accordance with article 10 of the Rome Statute, not be interpreted as limiting or prejudicing in any way existing or developing rules of international law for purposes other than this Statute.

5. It is understood that the amendments shall not be interpreted as creating the right or obligation to exercise domestic jurisdiction with respect to an act of aggression committed by another State.

Bod 4 vysvětluje, že přijaté změny týkající se definice aktu agrese a zločinu agrese platí pouze pro účely Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Tyto změny tedy nebudou vykládány tak, jako by omezovaly nebo jakkoliv ovlivňovaly stávající nebo budoucí pravidla mezinárodního práva, která slouží jiným účelům než účelu Statutu. Dle bodu 5 pak nemají být přijaté změny vykládány tak, že zakládají právo nebo povinnost výkonu domácí jurisdikce vůči aktu agrese spáchaném jiným státem.

Other understandings

6. It is understood that aggression is the most serious and dangerous form of the illegal use of force; and that a determination whether an act of aggression has been committed requires consideration of all the circumstances of each particular case, including the gravity of the acts concerned and their consequences, in accordance with the Charter of the United Nations.

Bod 6 napomáhající interpretaci přijatých změn prohlašuje v duchu norimberského vnímání zločinu proti míru za „nejtěžší mezinárodní zločin“²⁷ agresi za nejvážnější a nejnebezpečnější formu použití síly. Dále vysvětluje, že určení, zda byl spáchán akt agrese, je třeba na základě zvážení všech okolností konkrétního případu podle Charty OSN, a to včetně posouzení závažnosti daného aktu a také jeho následků. Právě vyzdvižení zvážení individuálních okolností daného případu zde může být pro jeho patřičnou kvalifikaci vhodnou vodící nití, jelikož zločin agrese není možné hodnotit žádným „formulářovým“ způsobem a v takovém případě je třeba opravdu velmi pečlivě zvažovat všechny relevantní skutečnosti a okolnosti.

7. It is understood that in establishing whether an act of aggression constitutes a manifest violation of the Charter of the United Nations, the three components of character, gravity and scale must be sufficient to

²⁷ FERENCZ, B. B. *Ending Impunity for the Crime of Aggression* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.benferencz.org/index.php?id=4&article=1>.

justify a “manifest” determination. No one component can be significant enough to satisfy the manifest standard by itself.

Obsah tohoto bodu, který prosadily především USA,²⁸ pak určitým způsobem zužuje jurisdikci Soudu vůči zločinu agrese. Už samotná definice podle čl. 8 bis odst. 1 praví, že aby spadal do jurisdikce Soudu, musí akt agrese způsobit svou povahou, závažností a rozsahem zjevné porušení Charty OSN. Nestačí tedy jakýkoliv akt agrese, ale jen ten, který způsobí ono zjevné porušení. Bod 7 tzv. *Understandings* pak ještě udává, že posuzování toho, zda bylo toto zjevné porušení způsobeno povahou, závažností a rozsahem aktu agrese nesmí být vnímáno alternativně, nýbrž kumulativně. Nestačí tedy, aby akt agrese způsobil zjevné porušení Charty OSN svou povahou, závažností nebo rozsahem, nýbrž kombinací zmíněných atributů.²⁹

Jednotlivé aspekty a souvislosti mezi různými součástmi nově přijaté definice zločinu agrese budou muset být vyjasněny během následujících sedmi let, kdy ještě Soud nebude moci být nadán jurisdikcí nad ním. Ne nadarmo prof. William A. Schabas z National University of Ireland po skončené konferenci poznamenal: „*Právní akademici jako já budou revizní konferenci nekonečně vděční za to, že nám poskytla tak komplikované a místy nesouvislé předpisy, které nám zajistí krmivo pro články, knihy a konference na mnoho následujících let.*“³⁰

5.2 OSTATNÍ PŘIJATÉ ZMĚNY

Přestože přijetí definice zločinu agrese a podmínek výkonu jurisdikce nad tímto zločinem je bezpochyby nejvýznamnější změnou a vyvrcholením celé revizní konference, nejedná se o jedinou změnu Římského statutu, která byla na konferenci v Kampale schválena. Další přijatou změnou se stal tzv. belgický návrh, který představuje doplnění čl. 8 Statutu o skutkové podstaty týkající se používání určitých zbraní v ozbrojených konfliktech jiné než mezinárodní povahy, tedy v tzv. vnitřních konfliktech. Používání těchto zbraní je již v textu Římského statutu z roku 1998 zakázáno v případě mezinárodních ozbrojených konfliktů a je tedy touto změnou rozšířeno na tzv. konflikty vnitřní.

²⁸ *U.S. Engagement With The International Criminal Court and The Outcome Of The Recently Concluded Review Conference* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://geneva.usmission.gov/2010/06/15/u-s-engagement-with-the-icc>.

²⁹ Vzhledem k poslední větě bodu 7 však lze dojít k závěru, že jeden atribut nestačí, ale dva již ano.

³⁰ SCHABAS, W. A. *The Result: Prosecuting Aggression at the International Criminal Court* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/result-prosecuting-aggression-at.html>.

RC/Res.5³¹

Amendments to article 8 of the Rome Statute

The Review Conference,

...

Noting article 121, paragraph 5, of the Statute which states that any amendment to articles 5, 6, 7 and 8 of the Statute shall enter into force for those States Parties which have accepted the amendment one year after the deposit of their instruments of ratification or acceptance and that in respect of a State Party which has not accepted the amendment, the Court shall not exercise its jurisdiction regarding the crime covered by the amendment when committed by that State Party's nationals or on its territory, and confirming its understanding that in respect to this amendment the same principle that applies in respect of a State Party which has not accepted the amendment applies also in respect of States that are not parties to the Statute,

...

Usnesení revizní konference o rozšíření jurisdikce o určité válečné zločiny parafrázuje čl. 121 odst. 5 Římského statutu, který udává, že změna týkající se článků 5, 6, 7 a 8, tedy skutkových podstat zločinů se nepřijímá podle čl. 121 odst. 4, podle kterého je pro přijetí třeba souhlasu sedmi osmin smluvních stran, nýbrž vstoupí v platnost pro ty smluvní strany, které tuto změnu přijaly, a to jeden rok od uložení listin o ratifikaci či přejetí. Ve vztahu k smluvní straně, která tuto změnu nepřijala, nebude pak Soud vykonávat jurisdikci vůči zločinu, kterého se tato změna týká, pokud je daný zločin spáchán občany této smluvní strany či na jejím území.

To opět vnáší do jurisdikce Soudu určitou asymetrii vůči různým skutkovým podstatám válečných zločinů. Co se totiž týče původních válečných zločinů obsažených ve Statutu, v souladu s čl. 12 odst. 2 je Soud nadán jurisdikcí, pokud daný zločin spáchá občan nesmluvní strany na území strany smluvní. Naopak na nově přijaté zločiny se vztahuje čl. 121 odst. 5, a tedy v případě, že pachatelem je občan smluvní strany, jež změnu nepřijala, který čin spáchá na území strany smluvní, pod jurisdikci Soudu nespadá. Navíc poslední věta upřesňuje, že stejný princip se bude vztahovat na stranu, která není stranou statutu. Tedy zmíněná asymetrie mezi zločiny původními a nově inkorporovanými v oblasti širší jurisdikce Soudu je velmi výrazná.

³¹ Web ICC: *Resolution RC/Res.5* [citováno 10. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.5-ENG.pdf.

1. *Decides to adopt the amendment to article 8, paragraph 2 (e), of the Rome Statute of the International Criminal Court contained in annex I to the present resolution, which is subject to ratification or acceptance and shall enter into force in accordance with article 121, paragraph 5, of the Statute;*

...

Usnesení pak přijalo změnu, resp. doplnění k čl. 8 odst. 2 (e), jenž je obsahem přílohy I daného usnesení. Rovněž pak deklaruje, že dané usnesení bude předmětem ratifikace nebo přijetí jednotlivými státy a má vstoupit v platnost v souladu v čl. 121 odst. 5 Statutu. Zde je vhodné říci, že na rozdíl od stejného ustanovení ohledně vstupu v platnost nového zločinu agrese, u nějž je sporné, zda může celá změna vstoupit v platnost podle čl. 121 odst. 5 a ani v případě čl. 15 bis a ter nevyužít ustanovení čl. 121 odst. 4, v případě rozšíření jurisdikce Soudu o nové válečné zločiny je zvolený postup podle čl. 121 odst. 5 bezpochyby správný.

Příloha I pak obsahuje rozšíření skutkových podstat válečných zločinů v rámci konfliktů jiné než mezinárodní povahy:

(xiii) Employing poison or poisoned weapons;

(xiv) Employing asphyxiating, poisonous or other gases, and all analogous liquids, materials or devices;

(xv) Employing bullets which expand or flatten easily in the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pierced with incisions.

Do jurisdikce Soudu je tedy rovněž v rámci vnitřních konfliktů zahrnuto i používání jedu nebo otravných zbraní, používání dusivých, jedovatých a jiných plynů a všech obdobných tekutin, materiálů nebo prostředků, a rovněž používání střel, které se v lidském těle snadno rozpínají či zplošťují, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy. Vstup nové změny v platnost pro smluvní strany, které ji ratifikují, není limitován žádným minimálním počtem ratifikací.

Lze ale říci, že spíše než podstatnou změnou Statutu, je doplnění válečných zločinů v čl. 8 nápravou určitého opomenutí či přehlédnutí v roce 1998. Podle názoru prof. Schabase se však jedná spíše o změnu symbolickou. Dodnes nedošlo k mezinárodní žalobě na základě použití těchto zbraní, a přestože například jedovatý plyn byl použit Saddamen Husseinem proti kurdskému obyvatelstvu v roce 1988, podobné akty mohou být žalovány již na základě současného znění Statutu jako zločiny proti lidskosti. Schabas rovněž dodává, že by bylo vhodné obrátit pozornost k úpravě použití

modernějších prostředků boje, jako jsou protipěchotní miny, kazetová či klastrová munice, zbraně s ochuzeným uranem a také nukleární zbraně.³² Na druhou stranu je ale nutné říci, že určité zalepení nedostatku původního textu, kterým byly tyto akty zahrnuty mezi válečné zločiny již nejen v rámci mezinárodních ozbrojených konfliktů, ale také konfliktů vnitřních, je třeba hodnotit pozitivně.

Dalším bodem programu byl návrh vypuštění čl. 124 z Římského statutu. Podle tohoto ustanovení může stát, který se stane smluvní stranou, prohlásit, že po dobu sedmi let od vstupu Statutu pro daný stát v platnost nepřijímá jurisdikci Soudu vůči kategorii zločinů v čl. 8, tedy válečným zločinům, a to v případech, že byl zločin domněle spáchán jeho státními občany či na jeho území. Samotný čl. 124 Statutu pak kromě konstatování, že takové prohlášení lze kdykoliv odvolat, rovněž deklaruje, že toto ustanovení bude přezkoumáno právě na revizní konferenci.

Přestože ze strany některých nevládních organizací bylo toto ustanovení vnímáno velmi negativně, k jeho vymazání nakonec relativně překvapivě nedošlo. Článek 124 byl dosud využit pouze dvěma státy, a to Francií a Kolumbií. A protože jeho škodlivost nebyla empiricky nijak prokázána, má se za to, že může spíše usnadnit některým státům rozhodování, zda v danou chvíli ke Statutu přistoupit či nikoliv, a pomoci tak hladké ratifikaci. Na revizní konferenci tedy byla přijata rezoluce, na základě které byl čl. 124 zachován ve stávající podobě s tím, že ustanovení má být opětovně přezkoumáno na 14. zasedání Shromáždění smluvních stran v roce 2015.³³

Kromě nové definice agrese, doplnění válečných zločinů a rozhodnutí o zachování čl. 124 byly navrhovány i jiné změny Statutu.³⁴ Mexiko chtělo zařadit do jurisdikce Soudu použití jaderných zbraní, společný návrh Trinidad a Tobago a Belize chtěl zahrnout zločin obchodu s drogami a Holandsko chtělo zařadit do jurisdikce Soudu zločin terorismu. Zmíněné návrhy sice nezískaly dostatečnou podporu, ale bude se jimi nadále zabývat zvláštní pracovní skupina.³⁵ Po zkušenosti s revizní konferencí je tedy třeba dojít k závěru, že vyjednání změn Římského statutu a jejich schválení je sice zdlouhavé a složité, ale reálně možné. Lze tedy očekávat, že v blízké i

³² SCHABAS, W. A. *An Assessment of Kampala* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>.

³³ ŠTURMA, P. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue, 2010, č. 8, s. 250.

³⁴ WEIGEND, T. *The ICC Review Conference at Kampala: Mission Accomplished or Unfulfilled Promise?* Journal of International Criminal Justice, 2010, č. 5, s. 1177.

³⁵ BÍLKOVÁ, V. *Z Říma do Kampaly a kam dále?* Mezinárodní politika, 2010, č. 8, s. 37.

vzdálenější budoucnosti se bude v tomto smyslu mezinárodní trestní právo dále vyvíjet a do jurisdikce Soudu mohou být zahrnuty skutkové podstaty zločinů nových.

6. ODBORNÉ REAKCE NA VÝSLEDKY REVIZNÍ KONFERENCE

Revizní konference skončila tedy, alespoň na první pohled, viditelným úspěchem, jelikož se nakonec povedlo schválit definici zločinu agrese. Na základě této změny by pak v budoucnu měl Mezinárodní trestní soud vykonávat jurisdikci vůči tomuto zločinu. Čas po skončení konference pak dává prostor pro věcné zhodnocení jejích závěrů. Z tohoto důvodu je vhodné věnovat určitý prostor odborným reakcím na výsledky revizní konference, jež v ugandské Kampale proběhla.

Profesor mezinárodního trestního práva na Melbourne Law School Kevin Jon Heller je převážně kritický. Odvolává se především na čl. 15 bis upravující jurisdikci Soudu v případě iniciace vyšetřování smluvní stranou nebo žalobcem, a to konkrétně odstavce 4 a 5. Podle nich může Soud vykonávat jurisdikci vůči zločinu agrese, pokud byl spáchán smluvní stranou, ledaže by smluvní strana předtím formálně podala deklaraci o tom, že jurisdikci Soudu nad tímto zločinem neakceptuje. Jedná se tedy o již zmíněný *opt-out*. Ve vztahu ke státu, jenž není stranou Statutu, pak Soud nebude vykonávat jurisdikci vůči zločinu agrese, pokud byl spáchán jeho občany nebo na jeho území.

Pro přehlednost pak znázornil schéma, jež zobrazuje teoretické možnosti spáchání aktu agrese. Existují tři typy států (smluvní strana, nesmluvní strana a smluvní strana, jež se *opt-outovala*). Jejich kombinace pak odpovídají následujícím možnostem napadení.³⁶

<i>State Party</i> → <i>State Party</i>	<i>Jurisdiction</i>
<i>State Party</i> → <i>State Party OO</i>	<i>Jurisdiction</i>
<i>State Party</i> → <i>Non-State Party</i>	<i>No Jurisdiction</i>
<i>State Party OO</i> → <i>State Party</i>	<i>No Jurisdiction</i>
<i>State Party OO</i> → <i>State Party OO</i>	<i>No Jurisdiction</i>
<i>State Party OO</i> → <i>Non-State Party</i>	<i>No Jurisdiction</i>
<i>Non-State Party</i> → <i>State Party</i>	<i>No Jurisdiction</i>

³⁶ HELLER, K. J. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*. *Opinio Juris* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression>.

Non-State Party → State Party OO No Jurisdiction

Non-State Party → Non-State Party No Jurisdiction

Na základě této analýzy čl. 15 bis bude tedy Soud nadán jurisdikcí vůči zločinu agrese pouze v případě, že je spáchán smluvní stranou, která tuto jurisdikci akceptovala, a zároveň jedině za předpokladu, že akt učinila proti jiné smluvní straně. Pokud pak smluvní stranu napadne strana nesmluvní, případ do jurisdikce Soudu nespadá. Zdá se tedy, že pravděpodobnost zahájení řízení z podnětu smluvní strany nebo žalobce je vzhledem k jurisdikci Soudu v tomto ohledu velmi malá.

Prof. Heller vychází z uvedeného schématu a na základě analýzy změn Statutu jmenuje hlavní důvody své kritiky. Ty lze shrnout do následujících dvou bodů:

1. Asymetrie jurisdikce smluvní strany a opt-outované smluvní strany

Smluvní strana, jež se opt-outuje, nemůže být žalována za zločin agrese, pokud se jej dopustila vůči smluvní straně, která se neopt-outovala. To však nefunguje opačně. Smluvní strana, která se neopt-outovala, může být žalována za zločin agrese vůči opt-outované smluvní straně. Stát, jenž se opt-outuje, je tak chráněn proti agresi ostatních smluvních států, ale případný akt agrese z jeho strany do jurisdikce Soudu nespadá.

Zároveň je velmi pravděpodobné, že stát, který hodlá užívat sílu proti jiným státům, se z jurisdikce vůči zločinu agrese opt-outuje. Lze si představit dopad na pověst státu, pokud se nechce stát stranou Římského statutu, ale jen těžko si lze představit výrazný dopad na renomé státu, pokud se ke Statutu připojí, ale limituje jurisdikci Soudu pouze na genocidu, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny.

2. Asymetrie v jurisdikci mezi původními zločiny a zločinem agrese

Soud nebude nadán jurisdikcí v případě, že smluvní strana podnikne akt agrese proti nesmluvní straně, přestože by byl nadán jurisdikcí nad válečnými zločiny a zločiny proti lidskosti, které by byly na základě tohoto útoku spáchány.

Soud zároveň není nadán jurisdikcí v případě, že nesmluvní strana spáchá akt agrese vůči smluvní straně a na jejím území, přestože Římský statut uznává teritoriální jurisdikci vůči genocidě, zločinům proti lidskosti a válečným zločinům. Smluvní strany tedy přijaly ustanovení, že pokud bude vůči některé z nich spáchán zločin agrese ze strany nesmluvní strany, Soud nebude nadán jurisdikcí k takovému případu, což působí vcelku iracionálně.

Jádrem autorovy kritiky úpravy zločinu agrese tak není jeho definice nebo institucionální podmínky výkonu, ale především velmi úzká jurisdikce Soudu vůči tomuto zločinu. Na druhou stranu prof. Greg Gordon z University of North Dakota je obecně opačného názoru a se závěry revizní konference je spokojen. Na základě vlastní účasti na konferenci a v souvislosti se složitostí vyjednávání hodnotí fakt, že byla definice nového zločinu agrese v závěru konference Shromážděním smluvních stran odhlasována, velmi pozitivně. Pro daný závěr lze uvést následující argumenty:³⁷

1. Zachování všech tří možností zahájení vyšetřování

Během konference bylo racionálně očekáváno, že pokud bude definice nového zločinu odsouhlasena, bude vyšetřování vůči tomuto zločinu pravděpodobně možné zahájit pouze z podnětu Rady bezpečnosti OSN. Podmínky v čl. 15 bis však upravují také možnost, jak zahájit vyšetřování z podnětu smluvní strany nebo také žalobce.³⁸

2. Existence tzv. green light option

V případě, že vyšetřování není zahájeno z podnětu Rady bezpečnosti OSN, musí žalobce daný případ Radě nejprve předložit. Pokud ta však během následujících šesti měsíců nedeterminuje, že došlo k aktu agrese, neznamená to konec vyšetřování. Pokud totiž po uplynutí této lhůty Přípravný úsek Soudu povolí pokračování vyšetřování, žalobce může v procesu pokračovat i bez svolení Rady bezpečnosti. Pokud by Rada s vyšetřováním nesouhlasila, může sice využít čl. 16 Římského statutu a vyšetřování na 12 měsíců přerušit, ale není nadána pravomocí vyšetřování zastavit.

Mnozí autoři se pak věnují problematice způsobu schválení nového dodatku k Římskému statutu. Jde o to, zda má být schválen podle čl. 121 odst. 4 Statutu nebo čl. 121 odst. 5. První možnost je určena pro změny Statutu obecně. Změna vstoupí v platnost poté, co ji ratifikuje sedm osmín smluvních stran s tím, že pak daná změna platí pro všechny smluvní strany. Druhá varianta schvalování je Statutem výslovně určena pro změnu článků 5, 6, 7 a 8. Ta následně vstoupí v platnost pouze pro ty smluvní státy, které danou změnu ratifikovaly.

³⁷ GORDON, G. *On the Review Conference and Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/15/greg-gordon-on-the-review-conference-and-aggression>.

³⁸ Autor to v kontextu složitých vyjednávání podle svých slov dokonce považuje za „malý zázrak“.

Zločin agrese byl uveden již v původním znění Římského statutu pod čl. 5 odst. 1 v rámci vyjmenování zločinů, ke kterým má Soud jurisdikci, avšak jeho konkretizace je upravena v čl. 8 bis a podmínky pak v čl. 15 bis a 15 ter. V průběhu jednání tedy vyvstala otázka, zda je v takovém případě možné, aby byly změny schvalovány podle čl. 121 odst. 5, pokud ten ony nové články nejmenuje.

Názor, že všechny změny týkající se zločinu agrese by měly být schváleny podle čl. 121 odst. 4, nezískal mnoho stoupenců a spíše se diskutovalo o tzv. návrhu ABS, který získal své označení podle počátečních písmen států, které jej navrhly (Argentina, Brazílie, Švýcarsko). Na základě tohoto návrhu by rok po ratifikaci změny byl Soud nadán jurisdikcí vůči zločinu agrese, pokud by k vyšetřování došlo z podnětu Rady bezpečnosti OSN. Tedy v tomto případě by se uplatnilo schválení podle čl. 121 odst. 5 Statutu. Ostatní dva spouštěcí mechanismy by pak byly aktivovány až poté, co změnu ratifikuje sedm osmin smluvních stran, tedy na základě čl. 121 odst. 4 Statutu. Především pro svou komplikovanost však tato varianta nezískala potřebnou podporu a výsledný text předpokládá schválení podle čl. 121 odst. 5.³⁹

Tím ovšem neodbourává pochybnosti, zda je tomu tak možné. Článek 121 odst. 5 totiž jasně udává, že se daným způsobem přijímají změny čl. 5, 6, 7 a 8. Na základě gramatického výkladu lze tedy dospět k závěru, že články 8 bis, 15 bis a 15 ter tímto způsobem přijmout nelze. Především Japonská delegace pak vyjadřovala během konference s tímto technickým nedostatkem hluboký nesouhlas.⁴⁰ Japonsko bylo toho názoru, že jakýkoliv dodatek ve smyslu jurisdikčního filtru by se měl schvalovat podle čl. 121 odst. 4 a vstoupit tak v platnost pro všechny smluvní strany poté co sedm osmin z nich změnu ratifikuje. Opačný názor pak říká, že smyslem daných dodatků je zajistit výkon jurisdikce vůči zločinu agrese a tudíž spadá jejich schválení pod čl. 121 odst. 5. Reálnou otázkou ovšem zůstává, zda by to tento způsob přijetí nemohli napadati obhájci případných obžalovaných ze zločinu agrese.⁴¹

³⁹ Jiným návrhem ze strany Kanady pak byl tzv. *Menu Approach*, podle kterého by si jednotlivý stát mohl zvolit, který či které ze tří možných spouštěcích mechanismů přijme. Ani tento návrh nezískal potřebnou podporu.

⁴⁰ V této souvislosti je třeba podotknout, že japonskému postoji je věnována patřičná pozornost, jelikož Japonsko v současné době přispívá do rozpočtu Soudu téměř jednou čtvrtinou.

⁴¹ SCHEFFER, D. *Adoption of the Amendments on Aggression to the Rome Statute of the International Criminal Court* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/david-scheffers-analysis-of-amendments.html>.

Přestože se nakonec Japonská delegace rozhodla nestát v cestě jednomyslnému schválení, vyjádřila se, že do vstupu těchto změn v platnost po roce 2017 bude třeba tento nedostatek odstranit.⁴² Způsob ratifikace a vstupu v platnost změn přijatých na revizní konferenci bude tedy během následujících let jistě předmětem odborných diskusí.

Britský advokát Robert Manson zabývající se mezinárodním trestním právem v této záležitosti pak navrhuje, aby bylo přijato nové usnesení, které by smazalo čl. 8 bis, 15 bis a 15 ter a dotyčná ustanovení přemístilo pod čl. 5 jako jeho tři nová ustanovení.⁴³ Tím by byly přijaté změny uvedeny plně do souladu se současným textem čl. 121 odst. 5 a mohly by být podle něho ratifikovány. Na druhou stranu se lze ale domnívat, že na základě teleologického či systematického výkladu by bylo možné dojít k závěru, že díky tomu, že daná ustanovení konkretizují čl. 5, lze je i v současném znění podle čl. 121 odst. 5 přijmout.

V rámci reakcí na revizní konferenci v Kampale je bezesporu zajímavé shrnout také oficiální reakci ze strany USA na změny přijaté v rámci konference. Spojené státy americké byly od vzniku Soudu ve výrazné opozici proti němu, a to především z toho důvodu, aby nebyla jurisdikce Soudu uplatněna vůči americkým jednotkám rozmístěným v zahraničí. Počáteční strategii odmítání Soudu však v posledních letech vystřídal tzv. politika pozitivního zapojení, kdy se USA z pozice nesmluvní strany zapojují do jednání o vývoji Soudu.⁴⁴

Na konferenci v Kampale tak vyslali jakožto pozorovatelský stát delegaci, kterou vedl Harold H. Koh a Stephen J. Rapp. Po skončení jednání v Kampale pak v rámci tiskové konference vyjádřili nad přijatými změnami spokojenost, a to především s akcentem na fakt, že jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese není příliš široká.⁴⁵ Rovněž se vyjádřili k tzv.

⁴² MANSON, R. *Smoothing out the Rough Edges of Kampala* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com>.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ LOBE, J. *Washington Urged to seek "Positive Engagement" with ICC* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=46299>.

⁴⁵ Harold H. Koh: „*We think that with respect to the two new crimes, the outcome protected our vital interests. The court cannot exercise jurisdiction over the crime of aggression without a further decision to take place sometime after January 1st, 2017. The prosecutor cannot charge nationals of non-state parties, including U.S. nationals, with a crime of aggression. No U.S. national can be prosecuted for aggression so long as the U.S. remains a non-state party. And if we were to become a state party, we'd still have the option to opt out from having our nationals prosecuted for aggression. So we ensure total protection for our Armed Forces and other U.S. nationals going forward.*”

Understandings, které americká delegace prosadila a které ve svém bodě 7 konkretizují možnost konstatování „zjevného porušení“ Charty OSN tím způsobem, že nestačí, aby k porušení došlo povahou, závažností, nebo rozsahem aktu agrese, ale kombinací těchto faktorů. Především pak vyjádřili spokojenost nad tím, že „USA již nejsou vnímány jako součást problému, nýbrž řešení.“⁴⁶

Politika pozitivního zapojení je totiž pro Spojené státy výhodná ze dvou důvodů. Zaprvé zvýšila prestiž USA ve světě, jelikož původní výrazně záporný postoj vůči instituci, jejímž cílem je trestat zločiny podle mezinárodního práva, vrhal na USA nelichotivý stín. Zadruhé tak jsou Spojené státy schopné více kontrolovat rozšiřování jurisdikce Soudu a během jednotlivých vyjednávání prosazovat své zájmy. Tomu odpovídá úprava nového zločinu agrese, kdy oproti původním třem zločinům již není možné zahájit vyšetřování z titulu teritoriální jurisdikce státu, tedy v případě, že zločin agrese byl spáchán občanem nesmluvní strany na území strany smluvní.

7. SHRNUTÍ

Přestože bychom si všichni jistě přáli, aby Mezinárodní trestní soud nemusel vůbec existovat a ani definice zločinu agrese nebyla zapotřebí, musíme vycházet z reálné situace. Ta napovídá, že na počátku jednadvacátého století je na základě mnohých zkušeností existence soudní instituce tohoto typu odůvodněná.

Zločin agrese byl dosud úspěšně souzen pouze v druhé polovině čtyřicátých let. Hlavní americký žalobce u Norimberského procesu Robert H. Jackson tehdy ve svém zahajovacím projevu přednesl:

„Privilegium zahájit první soud v historii pro zločiny proti míru ve světě vyžaduje závažnou míru odpovědnosti. Bezpráví, která hodláme zavrhnout a potrestat, byla tak promyšlená, zákeřná a ničivá, že lidstvo nesmí tolerovat jejich ignorování, jelikož nemusí přežít jejich případná opakování. Skutečnost, že čtyři velké národy, naplněné vítězstvím a dotčené příkořím, stojí před možností pomsty, a přesto se rozhodnou své nepřátele spravedlivě soudit na základě práva, je jedním z nejvýznamnějších projevů úcty, jaké kdy síla projevila rozumu.“⁴⁷

Viz. *U.S. Engagement With The International Criminal Court and The Outcome Of The Recently Concluded Review Conference* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://geneva.usmission.gov/2010/06/15/u-s-engagement-with-the-icc>.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Volně přeloženo z originálu: „*The privilege of opening the first trial in history for crimes against the peace of the world imposes a grave responsibility. The wrongs which we seek to*

Téměř šedesát let poté začal fungovat Mezinárodní trestní soud, jehož jurisdikce byla aktivována v roce 2002 a během následujících pěti let zahájil vyšetřování situací ve čtyřech afrických státech. V březnu 2010 pak schválil Přípravný senát vyšetřování povolebních násilností v Keni, která se tak stala státem pátým.⁴⁸ O rok dříve vydala Palestinská autonomie prohlášení o přijetí jurisdikce Soudu, aby mohly být vyšetřovány události na území pásma Gazy v průběhu let 2008 a 2009.⁴⁹ To však může učinit v souladu s čl. 12 odst. 3 Římského statutu pouze stát. V tomto smyslu je tedy dané prohlášení překvapivé a žalobce se bude zabývat tím, do jaké míry Palestinská autonomie splňuje potřebné předpoklady. Vývoj fungování Soudu a jeho jurisdikce pak byl v červnu 2010 podpořen revizní konferencí v Kampale, jež přijala novou definici zločinu agrese.

Shoda na definici a především na podmínkách výkonu jurisdikce vůči novému zločinu nebyla v žádném případě jednoduchá a přijatý návrh je tak určitým kompromisním řešením, v němž bylo nutné najít určitou rovnováhu mezi rolí Mezinárodního trestního soudu a Rady bezpečnosti OSN. Jak trefně podotýká prof. Šturma, již ze své podstaty mají Soud a Rada odlišné priority.⁵⁰ Zatímco funkcí Mezinárodního trestního soudu je dosažení spravedlnosti a potrestání zločinů podle mezinárodního práva, funkcí Rady bezpečnosti OSN je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. Zahnutí zločinu agrese do jurisdikce Soudu je pak ukázkovým příkladem tématu, v němž se setkává mezinárodní právo s mezinárodní politikou.

condemn and punish have been so calculated, so malignant, and so devastating, that civilization cannot tolerate their being ignored, because it cannot survive their being repeated. That four great nations, flushed with victory and stung with injury stay the hand of vengeance and voluntarily submit their captive enemies to the judgment of the law is one of the most significant tributes that Power has ever paid to Reason.“

Viz. JACKSON, R. H. *Opening Statement before the International Military Tribunal* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.roberthjackson.org/the-man/speeches-articles/speeches/speeches-by-robert-h-jackson/opening-statement-before-the-international-military-tribunal>.

⁴⁸ Web ICC: *Situations and Cases* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/Menus/ICC/Situations+and+Cases>.

⁴⁹ PELLET, A. *The Palestinian Declaration and the Jurisdiction of the International Criminal Court*. *Journal of International Criminal Justice*, 2010, č. 8, s. 981.

Taktéž viz. SHANY, Y. *In defense of Functional Interpretation of Article 12(3) of the Rome Statute*. *Journal of International Criminal Justice*, 2010, č. 8, s. 329.

⁵⁰ ŠTURMA, P. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. *Trestněprávní revue*, 2010, č. 8, s. 250.

Revizní konference v ugandské Kampale tedy kromě rozšíření skutkové podstaty válečných zločinů v rámci vnitřního konfliktu přijala novou definici zločinu agrese, která se vyznačuje především specifickými podmínkami výkonu jurisdikce vůči tomuto zločinu, čímž se typově liší od původních tří zločinů spadajících do jurisdikce Soudu. V rámci shrnutí probrané materie je vhodné uvést následující závěry:

1. Soud bude moci vykonávat jurisdikci vůči zločinu agrese nejdříve po roce 2017

Ani po přijetí nové definice agrese není Soud nadán jurisdikcí vůči tomuto zločinu. Nejdříve musí být splněny dvě podmínky. Jurisdikci vůči zločinu bude možné vykonávat až rok poté, co změnu ratifikuje 30 států, a rovněž poté, co bude opětovně schválena Shromážděním smluvních stran, a to někdy po 1. lednu 2017. Rozhodující pak je pozdější datum. Bude tedy pravděpodobně vyvinut určitý tlak ze strany některých států a nevládních organizací na to, aby potřebné ratifikace proběhly do konce roku 2015 tak, aby mohla být jurisdikce vůči novému zločinu začátkem roku 2017 aktivována.

Z dnešního pohledu se podmínky zdají být splnitelné. Vzhledem k tomu, že samotný Římský statut získal 60 ratifikací během čtyř let,⁵¹ lze odůvodněně předpokládat, že nová změna potřebných 30 ratifikací během šesti let získá. Stejně tak se zdá být reálné, že pokud byla změna na revizní konferenci ze strany Shromáždění smluvních stran přijata jednomyslně, je pravděpodobné, že ji po roce 2017 potřebné dvě třetiny Shromáždění smluvních stran schválí. Na druhou stranu vzhledem k tomu, že by v takovém případě již byl zločin agrese skutečně uveden do praxe, může být postoj některých států o něco zdrženlivější.

2. Úzká definice agrese s ohledem na termín „zjevné porušení“ Charty OSN

Pokud byl spáchán akt agrese a pachatel byl v tzv. *leadership position*, pro výkon jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese je ještě třeba, aby tento akt svojí povahou, závažností a rozsahem způsobil „zjevné porušení“ Charty OSN. K tomuto porušení nestačí splnění jednoho ze tří jmenovaných atributů, musí se jednat o jejich kombinaci. Výklad pojmu „zjevné porušení“ pak v definici chybí a bude tedy záležet na tom, jak extenzivně nebo naopak restriktivně jej bude Soud interpretovat.

⁵¹ Římský statut byl podepsán v roce 1998 a po šedesáti ratifikacích vstoupil v platnost v roce 2002.

Lze tedy vyvodit, že definice pokrývá pouze zřejmé případy agrese.⁵² Mimo definici pak logicky zůstávají akce Rady bezpečnosti podle kapitoly VII Charty OSN a samozřejmě také sebeobrana, ať už individuální nebo kolektivní. Výhodou úzkého vymezení definice agrese pak je skutečnost, že by se do ní pravděpodobně nevešla žádná humanitární intervence. Lze tak učinit závěr, že z mezinárodních konfliktů, které proběhly během posledních desetiletí, je typickým příkladem aktu agrese, který by přijatou definicí naplnil, napadení Kuvajtu Irákem v roce 1990.

3. Zachování zahájení vyšetřování v podnětu smluvní strany nebo žalobce

V průběhu vyjednávání se zdálo být reálné, že pokud bude nová definice zločinu agrese přijata, budou podmínky upraveny tak, že vyšetřování bude moci být zahájeno pouze z podnětu Rady bezpečnosti OSN. Přijatá změna však toto omezení neobsahuje a tak jako v případě původních tří zločinů spadajících do jurisdikce Soudu jsou i v případě zločinu agrese zachovány dvě možnosti zahájení vyšetřování mimo Radu bezpečnosti.

4. Možnost povolení vyšetřování Přípravným úsekem Soudu namísto Rady bezpečnosti OSN (zachování tzv. green light)

V případě zahájení vyšetřování z podnětu žalobce nebo smluvní strany musí žalobce nejprve předat případ Radě bezpečnosti OSN k rozhodnutí, zda došlo k aktu agrese. Pokud jej Rada určí, může žalobce pokračovat. Pokud tak ale Rada neučiní, po uplynutí šesti měsíců může žalobce ve vyšetřování rovněž pokračovat, avšak pod podmínkou, že vyšetřování schválí většinou ze šesti soudců Přípravný úsek Soudu.

Toto ustanovení je třeba hodnotit pozitivně jednak z důvodu, že nutnost schválení Přípravným úsekem představuje určitý filtr proti možným politicky podmíněným procesům, a jednak z důvodu, že žalobce není zcela odkázán na příznivé stanovisko Rady bezpečnosti k vyšetřování, a tím náleží dané rozhodnutí namísto politického orgánu nezávislému soudu.

5. Limitace Rady bezpečnosti OSN článkem 16 Statutu (neexistence tzv. red light)

⁵² TRAHAN, J. *The New Agreement on the Definition of the Crime of Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://blogs.ubc.ca/ligi/files/2010/06/aggression-Kampala-op-ed.trahan.pdf>.

Mezi varianty úpravy podmínek patřila i možnost poskytnout Radě bezpečnosti pravomoc prostřednictvím rezoluce podle kapitoly VII Charty OSN určité vyšetřování či stíhání jednou provždy zastavit, čili jakési udělení milosti v mezinárodním právu. Touto možností však Rada bezpečnosti podle schválené změny nadána není, a v případě, že by chtěla do vyšetřování jakýmkoliv způsobem zasáhnout, je odkázána na čl. 16 původního textu Statutu.

Podle něj může prostřednictvím rezoluce schválené podle kapitoly VII Charty OSN na 12 měsíců vyšetřování nebo stíhání odložit s tím, že opatření je možné využít opakovaně. Vzhledem k již zmíněným rozdílným prioritám Soudu a Rady bezpečnosti je pak podle mého názoru třeba dané ustanovení hodnotit pozitivně. Lze si totiž představit situaci, kdy by mohlo určité vyšetřování například ohrozit právě probíhající mírový proces a v takovém případě by bylo využití článku 16 Statutu namístě.

6. Interpretační problém týkající se způsobu přijetí podle čl. 121 odst. 5 Statutu

Přijatá změna Římského statutu předpokládá podle preambule své přijetí v souladu s čl. 121 odst. 5 Statutu, který ovšem stanovuje, že se podle něj budou přijímat konkrétně změny čl. 5, 6, 7 a 8 Statutu. Vzhledem k tomu, že jsou přijaté změny umístěny ve člancích 8 bis, 15 bis a 15 ter, je tedy otázkou, zda lze tento rozpor interpretačně překonat argumentem, že pouze upřesňují aplikaci ustanovení v čl. 5 a není tak nutné je přijímat podle čl. 121 odst. 4.

7. Dvojkolejnost jurisdikce – zatímco původní zločiny lze vyšetřovat z titulu územní jurisdikce státu, zločin agrese nikoliv

Jako negativní atribut nové definice zločinu agrese je pak nutné hodnotit vznikající dvojkolejnost jurisdikce nad různými zločiny.⁵³ Na základě čl. 12 odst. 2 Statutu se jurisdikce Soudu vůči genocidě, zločinům proti lidskosti a válečným zločinům vztahuje na zločiny spáchané občany smluvního státu a rovněž na pachatele, kteří se zločinu dopustili na území smluvního státu, přestože jsou občany státu, který smluvní stranou není. V případě nově přijatých zločinů tomu tak ovšem na základě čl. 15 bis odst. 5 není.

Tedy pokud bude smluvní strana Statutu napadena nesmluvní stranou, vcelku paradoxně v takovém případě Soud jurisdikcí vůči zločinu agrese nadán není. Daný stát tedy není v tomto smyslu ze strany Soudu

⁵³ Její zárodky lze nalézt již v původním textu Římského statutu, konkrétně v čl. 121 odst. 5 věta druhá.

nijak chráněn a případ by do jurisdikce spadal pouze tehdy, pokud by i agresorem byl smluvní stát. Výraznou asymetrií je pak skutečnost, že případné zločiny proti lidskosti, válečné zločiny či genocida pramenící z daného aktu agrese by do jurisdikce Soudu spadaly, ale samotný zločin agrese nikoli.⁵⁴

8. Preventivní funkce

V neposlední řadě považuji za důležité vyzdvihnout skutečnost, že pokud bude Soud nadán jurisdikcí vůči zločinu agrese, může mít samotný tento fakt za následek zdrženlivější chování určitých vůdců. V situaci, kdy v mezinárodním právu neexistuje individuální trestní odpovědnost za napadení suverénního státu, se totiž relevantní osoba žádné soudní moci obávat nemusí, nanejvýš se může obávat neúspěchu dané vojenské operace.

Pokud ale bude aktivována jurisdikce vůči zločinu agrese, na základě rezoluce Rady bezpečnosti by bylo možné vyšetřovat relevantní zločin, i kdyby daný stát nebyl smluvní stranou. A vzhledem k tomu, že oproti běžným pachatelům mají hlavy států či osoby ve vysokém postavení tendenci svá rozhodnutí racionálně zvažovat, je velmi pravděpodobné, že jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese bude mít i preventivní funkci. Pokud ano, bylo by toto největším úspěchem Kampalské konference.

9. V případě zahájení vyšetřování z podnětu Rady bezpečnosti OSN je Soud nadán univerzální jurisdikcí

Přestože oproti původním zločinům, jimiž jsou genocida, zločiny proti lidskosti a válečné zločiny, jsou v případě zločinu agrese podmínky výkonu jurisdikce složitější a samotná jurisdikce užší, tyto rozdíly nejsou relevantní v situaci, kdy vyšetřování bude zahájeno z podnětu Rady bezpečnosti podle kapitoly VII Charty OSN. V takovém případě nebudou aktivovány podmínky upravené v čl. 15 bis a Soud bude moci vykonávat jurisdikci vůči zločinu agrese bez ohledu na to, zda je agresorem smluvní strana či nikoliv.

V realitě se domnívám, že vzhledem k úzké jurisdikci vůči danému zločinu neposkytuje současná definice výrazný prostor pro ty případy

⁵⁴ Navíc je třeba zdůraznit, že s ohledem na ustanovení čl. 121 odst. 5 věta druhá se bude daná situace vztahovat na jakoukoliv jinou v budoucnosti přijatou změnu, a to vůči státu, který je smluvní stranou Statutu, ale danou změnu nepřijal. Pokud by pak v budoucích možných dodatcích nebylo ustanovení analogické čl. 15 bis odst. 5 (podle kterého Soud není nadán jurisdikcí k danému zločinu vůči nesmluvní straně, pokud je zločin spáchán jejími občany nebo na jejím území), mohl by Soud vykonávat jurisdikci vůči možným v budoucnu přijatým zločinům, pokud by byly spáchány občanem nesmluvní strany na území strany smluvní, čili z titulu územní jurisdikce daného státu.

vyšetřování, které by mohly být zahájeny z podnětu smluvní strany nebo žalobce. Agresorem by totiž musel být smluvní stát a lze předpokládat, že pokud hlava nějakého státu plánuje napadnout jiný stát, pravděpodobně k Římskému statutu či jeho nové změně nepřistoupí. Za největší výhodu přijetí definice zločinu agrese proto považují fakt, že prostřednictvím iniciace vyšetřování Radou bezpečnosti OSN lze Soudu poskytnout jurisdikci vůči zločinu agrese, jenž byl spáchán ze strany státu, který smluvní stranou Římského statutu není.⁵⁵ V takovém případě bude tedy jurisdikce Soudu vůči zločinu agrese univerzální, resp. nebude omezena na smluvní strany.

Vzhledem k výše provedené analýze a z ní vycházejících závěrů lze konstatovat, že přijatá definice zločinu agrese má nesporné klady a také jisté zápory. Výrazným kladem je především samotný fakt jejího přijetí, přestože je výkon jurisdikce vůči tomuto zločinu vázán dvěma důležitými podmínkami a může tak být aktivován nejdříve v roce 2017. Mezi zápory pak lze kromě možných věcných výhrad jmenovat především složitost přijaté změny, jež bohužel v některých případech otevírá prostor pro nejednotnou interpretaci určitých ustanovení, ať už se týkají možnosti přijetí změn podle čl. 121 odst. 5 či případně vyjasnění jurisdikce Soudu vůči opt-outované smluvní straně. Z tohoto důvodu jsem toho názoru, že onen odklad jurisdikce o sedm let není nutné vnímat negativně, ale naopak jako příležitost k diskusi a vyjasnění některých ustanovení.

Přestože je ještě příliš brzy na opravdové hodnocení dopadů revizní konference v Kampale na mezinárodní trestní soudnictví a spravedlnost, je bezesporu pozitivní, že byla v mezinárodním právu konečně přijata definice zločinu agrese, která má potenciál získat v rámci mezinárodního společenství potřebnou autoritu. A s ní i Mezinárodní trestní soud, jenž v současné době vede první procesy proti pachatelům zločinů podle mezinárodního práva.

Skutečnost, že jurisdikce Soudu bude rozšiřována pozvolna, je pak podle mého názoru rovněž třeba hodnotit kladně, přičemž období před konečným přijetím nového zločinu agrese poskytne čas pro řádné a odborné zhodnocení zamýšlených změn. Zároveň pak také poskytne prostor pro to, aby se Soud ve své roli strážce mezinárodní trestní spravedlnosti, jež mu byla mezinárodním společenstvím udělena, náležitě etabloval.

Profesor mezinárodního práva Benjamin B. Ferencz, který se narodil v roce 1920 a byl americkým žalobcem v rámci Norimberského procesu, věnoval svůj profesní život snaze o kriminalizaci agrese a zdůraznění role

⁵⁵ Přestože jurisdikce soudu se v takovém případě na daný stát vztahuje, v souvislosti se současným vyšetřováním situace v Súdánu je třeba říci, že v uvedeném případě může být reálnou překážkou výkonu jurisdikce Soudu odmítání spolupráce ze strany daného státu.

mezinárodního práva pro mírovou koexistenci států. V roce 2010 se zúčastnil revizní konference Římského statutu a v odborném článku zveřejněném necelý rok před konferencí napsal: „*Trvání na tom, že válkám nelze předcházet, je sebezničujícím prorockým zkázy, které odmítá vládu práva. Norimberk se stal triumfem rozumu nad silou. Umožnit agresí zůstat beztrestnou by bylo triumfem síly nad rozumem.*“⁵⁶ Po revizní konferenci je třeba říci, že jsme dnes zahrnutí agrese do Statutu mezi zločiny podle mezinárodního práva o krok blíže. Teprve po roce 2017 se však ukáže, zda bude Soud jurisdikcí vůči tomuto zločinu skutečně nadán. Úspěšné dokončení implementace pak bude v podstatné míře záležet na tom, jakou pověst si Mezinárodní trestní soud na základě vlastního fungování během následujících let vybuduje.

Literature:

- ARNOLD, R. *The ICC as a New Instrument for Repressing Terrorism*. New York: Transnational Publisher, 2004, 382 s.
- BÍLKOVÁ, V. *Z Říma do Kampaly a kam dále?* Mezinárodní politika, 2010, č. 8, s. 37.
- BOLTON, J. R. *Courting Danger. What's Wrong with the International Criminal Court*. The National Interest, 1998/1999, č. 54, s. 64.
- GALDUNOVÁ, K. *Trestný čin agresie*. In Sborník z konference „Medzinárodný trestný súd na začiatku 21. storočia“, Bratislava: Slovenská spoločnosť pre medzinárodné právo pri Slovenskej akadémii vied, 2006, s. 104.
- PELLET, A. *The Palestinian Declaration and the Jurisdiction of the International Criminal Court*. Journal of International Criminal Justice, 2010, č. 8, s. 981.
- POPENKOVÁ, M. *Aktuální vývoj v otázce definice zločinu agrese ve smyslu čl. 5 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Právník, 2008, č. 5, s. 584 – 585.
- POTOČNÝ, M. *First World Permanent International Criminal Court for the 21st Century*. In Sborník z konference „Implementation of Human

⁵⁶ FERENCZ, B. B. *Ending Impunity for the Crime of Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.benferencz.org/index.php?id=4&article=1>.

- Rights and International Control Mechanism“, Praha: Vodnář, 1999, s. 102 – 103.
- POTOČNÝ, M., ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné – Zvláštní část*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 533 s.
 - SHANY, Y. *In defense of Functional Interpretation of Article 12(3) of the Rome Statute*. Journal of International Criminal Justice, 2010, č. 8, s. 329.
 - ŠTURMA, P. *Odpověď mezinárodního práva na hrozbu mezinárodního terorismu*. Právník, 2003, č. 2, s. 177 – 179.
 - ŠTURMA, P. *Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu*. Trestněprávní revue, 2010, č. 8, s. 250.
 - WEIGEND, T. *The ICC Review Conference at Kampala: Mission Accomplished or Unfulfilled Promise?* Journal of International Criminal Justice, 2010, č. 5, s. 1177.
 - FERENCZ, B. B. *Ending Impunity for the Crime of Aggression* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.benferencz.org/index.php?id=4&article=1>.
 - GORDON, G. *On the Review Conference and Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/15/greg-gordon-on-the-review-conference-and-aggression>.
 - HELLER, K. J. *The Sadly Neutered Crime of Aggression*. Opinio Juris [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://opiniojuris.org/2010/06/13/the-sadly-neutered-crime-of-aggression>.
 - JACKSON, R. H. *Opening Statement before the International Military Tribunal* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.roberthjackson.org/the-man/speeches-articles/speeches/speeches-by-robert-h-jackson/opening-statement-before-the-international-military-tribunal>.
 - KI-MOON, P. *Čas odpovědnosti* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1615>.

- LOBE, J. *Washington Urged to seek “Positive Engagement“ with ICC* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://ipsnews.net/news.asp?idnews=46299>.
- MANSON, R. *Smoothing out the rough edges of the Kampala Conference* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com>.
- SCHABAS, W. A. *An Assessment of Kampala* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/assessment-of-kampala-final-blog.html>.
- SCHABAS, W. A. *The Result: Prosecuting Aggression at the International Criminal Court* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/result-prosecuting-aggression-at.html>.
- SCHEFFER, D. *Adoption of the Amendments on Aggression to the Rome Statute of the International Criminal Court* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://iccreviewconference.blogspot.com/2010/06/david-scheffers-analysis-of-amendments.html>.
- TRAHAN, J. *The New Agreement on the Definition of the Crime of Aggression* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://blogs.ubc.ca/ligi/files/2010/06/aggression-Kampala-op-ed.trahan.pdf>.
- *Charter of the International Military Tribunal* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.law.umkc.edu/faculty/projects/ftrials/nuremberg/NurembergIndictments.html>.
- *Římský statut Mezinárodního trestního soudu* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.cervenkykriz.eu/cz/mezinarsoud/Rimsky_statut_ofic.pdf.

- *U.S. Engagement With The International Criminal Court and The Outcome Of The Recently Concluded Review Conference* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://geneva.usmission.gov/2010/06/15/u-s-engagement-with-the-icc>.
- *Web ICC: ICC welcomes the Republic of Seychelles as a new State Party* [citováno 6. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/BAA909C9-3E7B-4156-ACA0-B63225DC8E40.htm>.
- *Web ICC: Resolution RC/Res.5* [citováno 10. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.5-ENG.pdf.
- *Web ICC: Resolution RC/Res.6* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: http://www.icc-cpi.int/iccdocs/asp_docs/Resolutions/RC-Res.6-ENG.pdf.
- *Web ICC: Review Conference Invitation Letter* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/7D67278B-C8C2-4777-BBEE-28D0D7007341/0/ICCASPReviewConference2010InvitationENG.pdf>.
- *Web ICC: Review Conference of the Rome Statute concludes in Kampala* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/CF95BB41-B15A-45DA-B8CF-33E873E73829.htm>.
- *Web ICC: Review Conference – Resolutions* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/Menu/ASP/ReviewConference/Resolutions+and+Declarations/Resolutions+and+Declarations.htm>.
- *Web ICC: Situations and Cases* [citováno 18. listopadu 2010]. Dostupný z: <http://www.icc-cpi.int/Menu/ICC/Situations+and+Cases>.

Contact – email

janlhotsky@mail.muni.cz